
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

İBİ ÇİZGİ DİZİSİNDE KULLANILAN DEYİMLERİN MİLLİ KÜLTÜR UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ebru Bağlıca

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ebru

Soyadı : Bağlıca

Bölümü : Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri

İmza :

Teslim Tarihi : …/…/2024

TEZİN

Türkçe Adı : İbi Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Açısından İncelenmesi

İngilizce Adı : Examination Of The Sayings Used In The Ibi Cartoon Serıes In Terms Of National Cultural Elements

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ebru Bağlıca

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ebru Bağlıca tarafından hazırlanan "İbi Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Açısından İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Şaban ÇETİN
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Eğitim Programları ve Öğretim
Başkan: Doç. Dr. Aslıhan Selcen BİNGÖL
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Eğitim Programları ve Öğretim
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mine ÇELİKÖZ
Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi

Tez Savunma Tarihi:
Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasından nihayete ermesine kadar her süreçte beni gerek bilgi birikimi ve akademik donanımı ile gerekse motivasyonel mentorluğu ile sabırla, daima destekleyen sevgili danışmanım Prof. Dr. Şaban ÇETİN'e en büyük ve anlamlı teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Jüri üyeleri olan sayın hocalarım Doç. Dr. Aslıhan Selcen BİNGÖL ve Dr. Öğr. Üyesi Mine ÇELİKÖZ'e de emekleri için çok teşekkür ederim. Konu seçimimin "millilik" yönünde olmasına zemin hazırlayan dersleri ile de hayatıma ve zihin dünyama büyük katkılar sağlamış sayın Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ hocama teşekkür ederim.

Yoğun iş yaşamım ve akademik çalışmalarım dolayısıyla yaşadığım negatifliklerde ve sıkıntılarda daima, maddi manevi yanımda olan, dualarını esirgemeyen annem Fatma BAĞLICA ve babam Tuncer BAĞLICA iyi ki varsınız. İş yerinde hayatımı kolaylaştırmak suretiyle destek olan ve bana olan inançlarını kaybetmeyen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Türkçe uzmanlığı ile tezimin kontrollerini yapan Türkçe Öğretmenleri canım abim Rıdvan BAĞLICA ve sevgili ablam Emine BİLGİN'e hem uzman görüşleri hem de manevi destekleri için çok teşekkür ederim.

İçimdeki çocuğun yaşamaya devam etmesine olanak sağlayan Gazi PDR lisans eğitimi hocalarıma ve yaşama daha büyük bir empati ve özenle bakmamı sağlayan tatlı kedim "Bebek"e de ayrıca teşekkür ederim.

Yaşanmamış Çocukluklara

Küçük Ebru'ya…

İBİ ÇİZGİ DİZİSİNDE KULLANILAN DEYİMLERİN MİLLİ KÜLTÜR UNSURLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ebru Bağlıca
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Aralık, 2024

ÖZ

Öngörülmesi güç bir şekilde tüm dünyayı etkileyen küreselleşme dalgası milletlerin kendilerine ait olanı muhafazasını ve yaşatmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durumda milli kültürü korumak ve gelecek nesillere aktarmak için zamanın gerektirdiği şekilde ve güncel gelişmelere ayak uydurularak hareket edilmelidir. Çalışma, TRT Çocuk kanalında yayımlanmış, tekrarları televizyonda ve dijital platformlarda yayımlanmaya devam eden İbi çizgi dizisinde kullanılan deyimlerin milli kültür unsurları açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Nitel bir çalışmadır. Araştırma için dizinin bölümleri kullanılmıştır. Bölümler ise belge niteliğindedir. Araştırmanın veri toplama tekniği doküman incelemesidir. Araştırmanın veri kaynağı TRT Çocuk kanalında yayımlanan ve 104 bölümden oluşan "İbi" adlı çizgi dizinin tüm bölümlerinin anlatıldığı videolardır. Araştırmada 104 bölümden oluşan İbi çizgi dizisinin senaryosuna ilişkin elde edilen dokümanlar ve görsel materyaller betimsel analiz ile incelenmiştir. İbi çizgi dizi serisinin 104 bölümünün incelendiği bu araştırma sonucunda her bölümde farklı geçme sıklıklarına sahip toplam 67 tane millî kültür unsuruna yer verildiği tespit edilmiştir. Bunların 63 tanesi deyimlerden oluşurken 4 tanesi ise UNESCO tarafından 2023 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde bulunan otuz milli kültür unsurundan oluşmaktadır. Çizgi dizide kullanılan deyimlerde dil, din, bilim, sanat, örf-adet, folklor, ahlak, devlet anlayışı, askerlik

ve spor kültür unsurları sıklıkla rastlanmaktadır. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Mangala / Göçürme, Geleneksel Türk Okçuluğu, Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği, İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi milli kültür unsurları işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk eğitimi, çizgi dizi, milli kültür, kültürü yansıtan deyimler.
Sayfa Adedi:
Danışman: Prof. Dr. Şaban Çetin

EXAMINATION OF THE SAYINGS USED IN THE IBI CARTOON SERIES IN TERMS OF NATIONAL CULTURAL ELEMENTS

(Master's Thesis)

Ebru Bağlıca

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

December, 2024

ABSTRACT

The wave of globalization, which affects the whole world in an unpredictable way, makes it very difficult for nations to preserve and sustain what belongs to them. In this context, it is necessary to act in accordance with the requirements of the times and to keep up with current developments in order to protect and transmit national culture to future generations. This study aims to examine the idioms used in the animated series İbi, which aired on TRT Çocuk and continues to be broadcast on television and digital platforms, in terms of elements of national culture. It is a qualitative study. The episodes of the series will be used as the research material, and these episodes serve as documents. The data collection technique of the research is document analysis. The study universe consists of all the episodes of the animated series *İbi*, which aired on TRT Çocuk and consists of 104 episodes. The documents and visual materials related to the scripts of the 104 episodes of *İbi* have been analyzed using descriptive analysis. As a result of this research, in which 104 episodes of the Ibi cartoon series series were examined, it was determined that a total of 67 national culture elements with different frequencies were included in each episode. Of these, 63 consist of idioms, while 4 are among the thirty national cultural elements listed on Turkey's Intangible Cultural Heritage List by UNESCO as of December 2023. The idioms used in the series frequently

reflect elements of language, religion, science, art, customs and traditions, folklore, morality, governance, military culture, and sports culture. The national cultural elements addressed in the series include traditional intelligence and strategy games like *Mangala*(Göçürme), Traditional Turkish Archery, Traditional Ahlat Stone Masonry, and Traditional Silk Production for Sericulture and Weaving.

Keywords: Child education, cartoon series, national culture, idioms that reflect culture.
Number of pages :
Advisor: Prof. Dr. Şaban Çetin

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**
JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
ÖZ ..... **vi**
ABSTRACT ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **x**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xvii**
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xix**
BÖLÜM I **1**
GİRİŞ **1**
1.1. Problem Durumu **1**
1.1.2. Milli Kültür Unsurları **3**
1.2. Çalışmanın Amacı **11**
1.2.1. Araştırma Soruları **11**
1.3. Araştırmanın Önemi **12**
1.4. Sayıltılar **12**
1.5. Sınırlılıklar **12**
BÖLÜM II **13**
KAVRAMSAL ÇERÇEVE **13**
2.1. Kültür **13**
2.1.1. Milli Kültür **16**
2.1.2. Kültür Çalışmalarında Dikkate Alınması Gerekenler **17**

2.2. Kitle İletişim Araçları 18

2.2.1. Çocuk Eğitimi 20

2.2.2. Çizgi Filmlerin Çocuklara Etkileri 22

2.2.3. Çizgi Filmlerin Üstlendiği Roller 24

2.3. Kültür Aktarımında Çizgi Filmlerde Kullanılan Dilin Rolü 25

BÖLÜM III 28
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 28
BÖLÜM IV 31
YÖNTEM 31

4.1. Araştırmanın Modeli 32
4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 32
4.3. Araştırma Verilerinin Toplanması, Çözümlenmesi ve Yorumlanması 33

BÖLÜM V 34
BULGULAR VE YORUM 34

5.1. Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Bağlamında Değerlendirilmesi 35
5.2. İbi Çizgi Dizisinde Tespit Edilen UNESCO 2023 Yılı Aralık Ayı İtibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde Bulunan Milli Kültür Unsurları 88

BÖLÜM VI 93
SONUÇ VE TARTIŞMA 93

"İbi" Çizgi Dizisinde Deyimlerin Yer Alma Sıklığı 94
"İbi" Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Bağlantılı Olduğu Milli Kültür Unsurları 94
"İbi" Çizgi Dizisinde Geri Planda Kalan Milli Kültür Unsurları 96
6.1. Öneriler 97

KAYNAKLAR 98
EKLER 102
EK 1. Danışman Onayı 103
EK 2. Türkçe Uzmanı Görüş Formu 1 104
EK 3. Türkçe Uzmanı Görüş Formu 2 106

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 *İbi Çizgi Dizisinde Yer Alan Bölümler Listesi* 6
Tablo 2 *Birinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 36
Tablo 3 *Birinci Bölüm- Serüven Başlıyor* 36
Tablo 4 *İkinci Bölüm- Sinirli Orman* 37
Tablo 5 *Üçüncü Bölüm- Kunkun Köyü* 39
Tablo 6 *Dördüncü Bölüm- Kütüphane Şehri Sobo* 41
Tablo 7 *Beşinci Bölüm- Kütüphane Şehri Sobo* 2 42
Tablo 8 *Altıncı Bölüm- Baldiyar Üçgeni* 43
Tablo 9 *Yedinci Bölüm- Baldiyar Üçgeni 2* 43
Tablo 10 *Sekizinci Bölüm- Su Altı Şehri Vagu* 44
Tablo 11 *Dokuzuncu Bölüm- Su Altı şehri Vagu 2* 44
Tablo 12 *Onuncu Bölüm- Yanardağ Şehri Piru* 46
Tablo 13 *On Birinci Bölüm- Yanardağ Şahri Piru 2* 46
Tablo 14 *On İkinci Bölüm- Çöl Şehri Didabe* 47
Tablo 15 *On Üçüncü Bölüm- Çöl Şehri Didabe 2* 49
Tablo 16 *İkinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 50
Tablo 17 *On dördüncü Bölüm- Dodo'nun İzinde* 50
Tablo 18 *On Beşinci Bölüm- Balon Köyü* 51

Tablo 19 *On Altıncı Bölüm- Sarp Kayalıklar* 51
Tablo 20 *On Yedinci Bölüm- Suphuba Teleskobu* 52
Tablo 21 *On Sekizinci Bölüm- Dev Ağaçlar Ormanı*.....52
Tablo 22 *On Dokuzuncu Bölüm- Kuzey Şifahanesi* 53
Tablo 23 *Yirminci Bölüm- Kikoba Bataklığı* 54
Tablo 24 *Yirmi Birinci Bölüm- Taş Ustası* 55
Tablo 25 *Yirmi İkinci Bölüm- Guma Ormanı* 55
Tablo 26 *Yirmi Üçüncü Bölüm- Maden Şehri Kattu*.....55
Tablo 27 *Yirmi Dördüncü Bölüm- Gippa Dağları*.....56
Tablo 28 *Yirmi Beşinci Bölüm- Maku Bahçeleri* 56
Tablo 29 *Yirmi Altıncı Bölüm- Bulut şehri Gökada*.....57
Tablo 30 *Üçüncü Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 58
Tablo 31 *Yirmi Yedinci Bölüm- Bulut Şehri Gökada 2*.....58
Tablo 32 *Yirmi Sekizinci Bölüm- Altın Adası* 58
Tablo 33 *Yirmi Dokuzuncu Bölüm- Orman Adası* 59
Tablo 34 *Otuz Birinci Bölüm- Gemi Adası* 59
Tablo 35 *Otuz İkinci Bölüm- Çiçek Adası*.....59
Tablo 36 *Otuz Üçüncü Bölüm- Buz Adası* 60
Tablo 37 *Otuz Beşinci Bölüm- Kömür Adası*.....60
Tablo 38 *Otuz Altıncı Bölüm- Cam Adası*.....60
Tablo 39 *Otuz Sekizinci Bölüm- Kaktüs Adası* 61
Tablo 40 *Dördüncü Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları*.....61
Tablo 41 *Kırkıncı Bölüm- Bilgi Adası 2* 62
Tablo 42 *Kırk Birinci Bölüm- Zaman Adası*.....63
Tablo 43 *Kırk İkinci Bölüm- Hava Gemisi* 63
Tablo 44 *Kırk Üçüncü Bölüm- Bulut İstasyonu*.....63
Tablo 45 *Kırk Dördüncü Bölüm- Issız Kale* 63

Tablo 46 *Kırk Beşinci Bölüm- Kelebek Ormanı* 64
Tablo 47 *Kırk Altıncı Bölüm- Hurda Kasabası* 64
Tablo 48 *Kırk Yedinci Bölüm- Sisli Köy* 64
Tablo 49 *Kırk Sekizinci Bölüm- Dağ Laboratuvarı* 65
Tablo 50 *Kırk Dokuzuncu Bölüm- Işıldayan Ağaçlar* 65
Tablo 51 *Ellinci Bölüm- Boru Şehri* 65
Tablo 52 *Elli Birinci Bölüm- Yeryüzü Kapısı* 65
Tablo 53 *Elli İkinci Bölüm- Dikey Şehir* 66
Tablo 54 *Beşinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 66
Tablo 55 *Elli Üçüncü Bölüm- Lunapark* 67
Tablo 56 *Elli Dördüncü Bölüm- Müze Binası* 67
Tablo 57 *Elli Beşinci Bölüm- Şehir Serası* 67
Tablo 58 *Elli Altıncı Bölüm- Teleferik Kulesi* 68
Tablo 59 *Elli Yedinci Bölüm- Eski Depo* 68
Tablo 60 *Elli Sekizinci Bölüm- Kitap Sokağı* 68
Tablo 61 *Elli Dokuzuncu Bölüm- Isı Merkezi* 69
Tablo 62 *Altmışıncı Bölüm- Büyük Banka* 69
Tablo 63 *Altmış Birinci Bölüm-Spor Salonu* 69
Tablo 64 *Altmış İkinci Bölüm- Çocuk Parkı* 70
Tablo 65 *Altmış Üçüncü Bölüm- Eski Madenler* 70
Tablo 66 *Altmış Dördüncü Bölüm- Zaman Adasına Dönüş* 70
Tablo 67 *Altmış Beşinci Bölüm- Büyük Toplantı* 71
Tablo 68 *Altıncı Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 71
Tablo 69 *Altmış Altıncı Bölüm- Tatil Zamanı* 71
Tablo 70 *Altmış Yedinci Bölüm- Yüzen Kasaba* 72
Tablo 71 *Altmış Sekizinci Bölüm- Rüzgâr Çiftliği* 73
Tablo 72 *Altmış Dokuzuncu Bölüm- Yayla Kampı* 73

Tablo 73 *Yetmişinci Bölüm- Kardan Adam Olimpiyatları* 73
Tablo 74 *Yetmiş İkinci Bölüm- Kazı Alanı* 74
Tablo 75 *Yetmiş Üçüncü Bölüm- Yeraltı Kütüphanesi* 74
Tablo 76 *Yetmiş Dördüncü Bölüm- Vaha Şehri* 74
Tablo 77 *Yetmiş Beşinci Bölüm- Falez Limanı* 75
Tablo 78 *Yetmiş Altıncı Bölüm- Sonsuzluk Adası* 75
Tablo 79 *Yetmiş Yedinci Bölüm- Sisli Deniz* 75
Tablo 80 *Yetmiş Sekizinci Bölüm- Saklı Kapı* 76
Tablo 81 *Yedinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 76
Tablo 82 *Yetmiş Dokuzuncu Bölüm- Saklı Kapı 2* 76
Tablo 83 *Sekseninci Bölüm- Dusona Kıtası* 77
Tablo 84 *Seksen Birinci Bölüm- Runma Kıtası* 77
Tablo 85 *Seksen İkinci Bölüm- Umbo Kıtası* 78
Tablo 86 *Seksen Üçüncü Bölüm- Zaman Adası'nda Kargaşa* 78
Tablo 87 *Seksen Dördüncü Bölüm- Sobo'da Kargaşa* 78
Tablo 88 *Seksen Beşinci Bölüm- Yüzen Kasabada Kargaşa* 79
Tablo 89 *Seksen Altıncı Bölüm- Vagu Gölünde Kargaşa* 79
Tablo 90 *Seksen Yedinci Bölüm- Robon Şehrinde Kargaşa* 79
Tablo 91 *Seksen Sekizinci Bölüm- Gökada'da Kargaşa* 80
Tablo 92 *Seksen Dokuzuncu Bölüm- Piru Ekspresinde Kargaşa* 80
Tablo 93 *Doksanıncı Bölüm- Didabe Şehrinde Kargaşa* 80
Tablo 94 *Doksan Birinci Bölüm- Bilgi Adasında Kargaşa* 81
Tablo 95 *Sekizinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları* 81
Tablo 96 *Doksan İkinci Bölüm- Bilgi Adasında Kargaşa 2* 82
Tablo 97 *Doksan Üçüncü Bölüm- Saklı Kıtanın Gizemleri* 82
Tablo 98 *Doksan Dördüncü Bölüm- Büyük Sürpriz* 82
Tablo 99 *Doksan Beşinci Bölüm- Eve Dönüş* 83

Tablo 100 *Doksan Altıncı Bölüm- Doğum Günü* 83
Tablo 101 *Doksan Yedinci Bölüm- Umut Adası* 83
Tablo 102*Doksan Sekizinci Bölüm- Uzayda Tehlike* 84
Tablo 103 *Doksan Dokuzuncu Bölüm- Fısıltılı Orman* 84
Tablo 104 *Yüzüncü Bölüm- Saklı Kıta* 85
Tablo 105 *Yüz Birinci Bölüm- Poga Kulesi* 85
Tablo 106 *Yüz İkinci Bölüm- Sırlar Dağı* 85
Tablo 107 *Yüz Üçüncü Bölüm- Bora'yla Karşılaşma* 86
Tablo 108 *Yüz Dördüncü Bölüm- Serüven Bitiyor* 87
Tablo 109 *Deyimler ve Bağlantılı Oldukları Kültür Unsurları-Milli Kültür Unsurları* 94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İbi çizgi dizisine ait logo 11

Şekil 2. Fotoğraf 37

Şekil 3. Fotoğraf 38

Şekil 4. Fotoğraf 42

Şekil 5. Fotoğraf 45

Şekil 6. Fotoğraf 48

Şekil 7. Fotoğraf 48

Şekil 8. Fotoğraf 49

Şekil 9. Fotoğraf 53

Şekil 10. Fotoğraf 54

Şekil 11. Fotoğraf 57

Şekil 12. Fotoğraf 62

Şekil 13. Fotoğraf 72

Şekil 14. İbi çizgi dizisinin 18. bölümünde yer alan Geleneksel Türk Okçuluğu fotoğraf karesi 88

Şekil 15. İbi çizgi dizisinin 21. bölümünde yer alan Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği fotoğraf karesi 89

Şekil 16. İbi çizgi dizisinin 34. bölümünde yer alan Mangala oyununa dair fotoğraf karesi 90

Şekil 17. İbi çizgi dizisinin 34. bölümünde yer alan Mangala oyununa dair fotoğraf karesi 91
Şekil 18. İbi çizgi dizisinin 45. bölümünde yer alan Geleneksel İpek Böcekçiliği fotoğraf karesi 92

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu).

TDK: Türk Dil Kurumu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

A.Ş: Anonim Şirketi

AKDTYK: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

CD: Compact Disc

s.: Sayfa

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve araştırma soruları, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları ve araştırmanın sınırlılıklarından bahsedilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Öngörülmesi güç bir şekilde tüm dünyayı etkileyen küreselleşme dalgası milletlerin kendilerine ait olanı muhafazasını ve yaşatmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durumda milli kültürü korumak ve gelecek nesillere aktarmak için zamanın gerektirdiği şekilde ve güncel gelişmelere ayak uydurularak hareket edilmelidir.

Kültür kelimesinin özüne bakıldığında Latince "cultura" kelimesi olduğu görülmektedir. Günlük dil kullanımında ekip biçmek, yetiştirmek ve büyütmek manalarındadır. Edebi, sanatla ilgili ve entelektüel olan yani insanın zaman içerisindeki kendilik gelişimi yönündeki çabası bu tanımlamada önem arz etmektedir. En başlarda aydın ve soylu tabakada kabul gören ve anlam bulan bu kavram zamanla bir ayrışmayı da beraberinde getirmiş, alt kültür ve üst kültür sınıflaması doğmuştur (Güneş, 2001).

Kültürün belirli, herkesçe kabul edilebilecek ve hatta yeterli bir tanımlamasını yapmak oldukça güçtür. Zira bu durum içerisinde şimdiyi ve öncesini, nicel ve nitel olanı, doğadan

geleni ve insan eliyle oluşturulanı, kişilerin saf benliğini, bir o kadar da toplum ve çevreyi barındırmasından kaynaklanmaktadır. Bir kaos olacağı düşünülen bu birleşimlerden zamanın da yardımıyla uyumlu bir bütün oluşmaktadır (Güneş, 2001). Türk Dil Kurumu sözlüğünde birden fazla kültür tanımı bulunmaktadır. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023). Kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yaygın kullanımıyla görece mikro alanlarda oluşan kültürler de tanınma ve yayılma imkânı bulmuştur.

Bu sayede evrensel değerler de herkesçe kolaylıkla öğrenilmiş ve hatta benimsenmiştir. Küreselleşmenin sonuçlarının insanlığa bu bağlamda bir armağan olduğu düşünülebilir. Fakat bunun yanı sıra yukarıdaki kültür tanımında bahsedilen "doğal olan kadar yapay olanı da barındırır" ifadesi ile de bağdaştırıldığında kitle iletişiminde stratejik ve taraflı olarak yapılan müdahale ve etkilerle, insanlara enjekte edilen fikir ve yargılar yaratılmaya çalışılan yapay bir dünyayı da beraberinde getirmiştir. Bu dünyanın hizmet ettiği kesim ise sömürenler ve ekonominin temel taşlarını elinde tutmak isteyenlerdir (Güneş, 2001). Olumlu ve olumsuz tüm etkilere istemsiz olarak maruz kalacağımız bu çağda bireysel ve toplumsal olarak bizler de yayılmasını ve korunmasını istediğimiz alanları düşünerek medyada kendi milli kültür ögelerimizin kullanımına özen göstermeliyiz.

Millî kültür, genel anlatımla, belli bir toplumu oluşturan bireylerin çoğunun katılmasıyla oluşan kültürdür. Yani, bir toplumun yarattığı bütünün içinde değerlenen ilişkilerin ortaya koyduğu, halihazırda bulunan farklılıkları dışlamayan ve hatta kabul eden bir bütünlüğün ifade ediliş tarzıdır. Bu kavramın tam manasıyla anlaşılması için objektif ve sübjektif bağlamlarda ele alınması gerekir. Objektif anlayış, millî kültürün toplumun büyük çoğunluğunun benimsediği kültür unsurları ve komplekslerinin tamamıdır. Burada asıl bahsedilen toplumun büyük bir kesiminin hayatlarına dahil edip yaşattığı usul ve değerlerdir.

Subjektif anlayışta, millî kültür nasıl olmalıdır görüşlerinden yola çıkarak, realite hakkında bazı değerlendirmeler yapma söz konusudur. Kişilerin dünya görüşü, değerleri, tutumları, kültür ve millet algısı ekseninde şekil alır (Güngör, 1982).

1.1.2. Milli Kültür Unsurları

Kültür biyolojik faaliyetlerin ve içgüdülerin dışında kalan, kuşaktan kuşağa aktarılan yaşantı ve ilerlemelerin tamamıdır. Kültür unsuru denildiğinde ise kültürü oluşturan alt birimler akla gelmektedir. Bu unsurların her biri kültür içerisinde önemli bir yer tutar. Kültür unsurlarının yaşamın tüm alanlarını kapsaması ile oluşan zenginlik, toplumun kültür olgusunun zenginliğini destekler. Genel bir başlık olarak kültürün unsurları tüm topluluklar için aynıdır. Fakat bağlam olarak düşünüldüğünde farklılıklar ortaya çıkar. Örneğin, dil bir kültür unsurudur. Türkçe ise milli kültür unsurudur (İlhan, 1990).

Kültür unsurları şunlardır (İlhan, 1990):

1. İdeoloji
2. Dil
3. Tarih
4. Din
5. Bilim
6. Sanat
7. Örf ve adetler
8. Folklor
9. Ahlak
10. Hukuk

11. Devlet Anlayışı

12. Basın-yayın ve kitap

13. Ziraat

14. Ekonomi

15. Askerlik

16. Spor

Genel kültür unsurlarını barındırdığı milli özellikler bağlamında düşündüğümüzde ise milli kültür unsurları tespit edilir (İlhan, 1990).

UNESCO'ya göre ise 2023 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 30 adet milli kültür unsuru bulunmaktadır.

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)
3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın katılımı ile genişletilmiştir)
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
7. Alevi-Bektaşi Ritüeli Semah (2010)
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
10. Mesir Macunu Festivali (2012)
11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)

13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katrıma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)

14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)

15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)

16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)

17. Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)

18. Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020)

19. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020)

20. Hüsn-i Hat, Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı (2021)

21. Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü (Azerbaycan ile ortak dosya, 2022)

22. İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi (Afganistan, Azerbaycan, İran, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2022)

23. Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ile ortak dosya, 2022)

24. Tezhip/Tazhib/Zarhalkori/Tezhip/Naqqoshlik (Azerbaycan, İran İslam Cumhuriyeti, Tacikistan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2023)

25. İftar/Eftari/İftar/İftor ve Sosyo-Kültürel Gelenekleri (Azerbaycan, İran İslam Cumhuriyeti ve Özbekistan ile ortak dosya, 2023)

26. Balaban/Mey Zanaatkârlığı ve İcra Sanatı (Azerbaycan ile ortak dosya, 2023)

27. Sedef Kakma İşçiliği (Azerbaycan ile ortak dosya, 2023)

28. Islık Dili (2017)

29. Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği (2022)

30. Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgi, Yöntem ve Uygulamalar (2023)

Kültür unsurlarını aktarma çok çeşitli yollarla yapılabilmektedir. Bunlardan birisi de medyadır. Yazılı ve görsel medyada oluşturulan içeriklerde milli kültürü yansıtan emareler bulunması gelecek nesillere bırakılan mirasımız adına gerekli ve önemlidir.

Medyanın ortaya çıktığı ilk zamanlarında yazılı şekilde gerçekleştirdiği medya faaliyetleri az kişi üzerinde etki bırakırken, zamanla sesli ve görsel medya yapıları ile medyanın etkisi de genişleyip artmıştır. Şimdilerde ise sanal platformlarda oluşturulan sosyal medya etkinliklerine ulaşmanın çok daha kolay olması, etkileşim kavramı ve olgusu ile medya çok daha etkili olmuş, büyük kitleleri etkileme özelliği kazanmıştır. Medya ve hatta sosyal medya öncelikle bireye, devamındaysa topluma etki ederek kilit bir rol oynamaktadır. Belirleyici olma durumu zaman zaman bilinçsizce olabilir fakat genellikle medyanın toplum üzerinde yönlendirici etki gösterdiği de apaçık ortadadır (Vardarlıer ve Zafer, 2019).

Medya etkisi kültürün tüm alt alanlarını ayrı ayrı etkilemektedir. Örneğin belli bir kültürün yemeğinin tanıtılması ile ekonomik ve prestij olarak pozitif etki sağlanabilir. Turizm faaliyetleri için farklı devletler kültür tanıtımı yapmakta, bunun için de sıkça medyayı kullanmaktadırlar. Medya; kültürlerin öğrenilmesi, yaşatılması ve aktarılmasında kullanılan en etkili yöntemdir. Geniş kitlelere kısa zamanda ulaşması medyayı cazip kılmaktadır.

Medyada çocukların dikkatini en çok çeken ve ebeveynlerin de çocuklarının medya ile etkileşiminde en ılımlı olduğu içerik olarak çizgi filmler ve çizgi diziler yer almaktadır. Geleceğin yetişkinleri olan çocukların öğrenme içeriklerini düzenlerken medyanın bu dalı hassasiyetle kullanılmalıdır. İçerik olarak verilen her şey çocukların duygu ve hayal dünyasını, gelecekte ise vizyonunu etkileyecektir.

Bu çalışmada medyada yayınlanan bir çizgi dizi içerisinde geçen deyimlerin bulunup milli kültür unsurlarıyla bağının incelenmesi söz konusudur.

İnsanlık var oluşundan bu yana geçirdiği her evrede içinde yaşadığı duygu ve düşünceleri ifade etme eğiliminde olmuştur. Bunu yaparken de sık sık deyimlere başvurmuştur (Doğru, 2021). Aşağıdaki tabloda İbi çizgi dizisinin bölümleri incelenmek üzere izlendiği internet adresi ile verilmiştir.

Tablo 1

İbi Çizgi Dizisinde Yer Alan Bölümler Listesi

Bölüm Numarası	Bölüm İsmi	İnternet Adresi
1	Serüven Başlıyor	https://www.youtube.com/watch?v=DuiSzPv9x6E&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=1
2	Sinirli Orman	https://www.youtube.com/watch?v=-IRZO9QuFbw&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=2
3	Kunkun Köyü	https://www.youtube.com/watch?v=pwVTlWXZZHA&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=3
4	Kütüphane Şehri Sobo	https://www.youtube.com/watch?v=g84TgdTwECI&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=4
5	Kütüphane Şehri Sobo 2	https://www.youtube.com/watch?v=qpW1eJhuUiU&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=5
6	Baldiyar Üçgeni	https://www.youtube.com/watch?v=3UNxfOtZcYk&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=6
7	Baldiyar Üçgeni 2	https://www.youtube.com/watch?v=IOW61unqFEc&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=7
8	Su Altı Şehri Vagu	https://www.youtube.com/watch?v=9swyeC1NKEc&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=8
9	Su Altı Şehri Vagu 2	https://www.youtube.com/watch?v=wSyMxl7jRFg&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=9
10	Yanardağ Şehri Piru	https://www.youtube.com/watch?v=PYlj9eB7QHA&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=10
11	Yanardağ Şehri Piru 2	https://www.youtube.com/watch?v=rIp2Je1hrvE&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=11
12	Çöl Şehri Didabe	https://www.youtube.com/watch?v=SxCSJGe2e5w&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=12
13	Çöl Şehri Didabe 2	https://www.youtube.com/watch?v=yf5HWfRSMoY&list=PLm7nkcYR6jp9p2FJfkYMWw5MvtKyqM3oH&index=13
14	Dodo'nun İzinde	https://www.youtube.com/watch?v=Y5YRqU217SI&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R
15	Balon Köyü	https://www.youtube.com/watch?v=s__i4uLKhKY&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=2
16	Sarp Kayalıklar	https://www.youtube.com/watch?v=WOiG9G21Qu4&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=3
17	Suphuba Teleskobu	https://www.youtube.com/watch?v=sq_Daw7Ef-k&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=4
18	Dev Ağaçlar Ormanı	https://www.youtube.com/watch?v=n9GqIlg24N8&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=5
19	Kuzey Şifahanesi	https://www.youtube.com/watch?v=Sjp3OEdyeOM&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=6

20	Kikoba Bataklığı	https://www.youtube.com/watch?v=_w8OgqJbyzc&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=7
21	Taş Ustası	https://www.youtube.com/watch?v=Fj1fZxBwurk&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=8
22	Guma Ormanı	https://www.youtube.com/watch?v=3hGQ0kPmOWU&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=9
23	Maden Şehri Kattu	https://www.youtube.com/watch?v=i4NkuYsCXgg&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=10
24	Gippa Dağları	https://www.youtube.com/watch?v=B4DuKAhXkGo&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=11
25	Maku Bahçeleri	https://www.youtube.com/watch?v=Xx8JWKAYjOg&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=12
26	Bulut Şehri Gökada	https://www.youtube.com/watch?v=z2wgwANq1t8&list=PLm7nkcYR6jp9uRWCG_PoRNPQL9aJSdh6R&index=13
27	Bulut Şehri Gökada 2	https://www.youtube.com/watch?v=AWcSzX2LOts&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=1
28	Altın Adası	https://www.youtube.com/watch?v=EHIeW3-FxqU&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=2
29	Orman Adası	https://www.youtube.com/watch?v=ZrPvmA2Igvw&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=3
30	Pasta Adası	https://www.youtube.com/watch?v=LRf-bWtDg7I&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=4
31	Gemi Adası	https://www.youtube.com/watch?v=MsdD3DNIKn8&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=5
32	Çiçek Adası	https://www.youtube.com/watch?v=PYZELdTOrcE&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=6
33	Buz Adası	https://www.youtube.com/watch?v=Qw3Wq1kWfsE&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=7
34	Oyuncak Adası	https://www.youtube.com/watch?v=oDh3VG6MUZM&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=8
35	Kömür Adası	https://www.youtube.com/watch?v=_eJiWb9PfCQ&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=9
36	Cam Adası	https://www.youtube.com/watch?v=7mPmTD4XltU&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=10
37	Makine Adası	https://www.youtube.com/watch?v=LmxEJWPXdBY&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=11
38	Kaktüs Adası	https://www.youtube.com/watch?v=wB7qTaap8E8&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=12
39	Bilgi Adası	https://www.youtube.com/watch?v=KHS_ACvFwMc&list=PLm7nkcYR6jp9UhM0LJRiBGlddy97BWkoZ&index=13
40	Bilgi Adası 2	https://www.youtube.com/watch?v=EAz_gv0UtyA&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=1
41	Zaman Adası	https://www.youtube.com/watch?v=MzVSWvxGiQU&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=2
42	Hava Gemisi	https://www.youtube.com/watch?v=Ru1Av0C0l8o&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=3
43	Bulut İstasyonu	https://www.youtube.com/watch?v=bMSN7N94H4A&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=4
44	Issız Kale	https://www.youtube.com/watch?v=OOW6YxjNWfw&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=5

45	Kelebek Ormanı	https://www.youtube.com/watch?v=hhqkYqg_Hc8&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=6
46	Hurda Kasabası	https://www.youtube.com/watch?v=Wlro-8KDq7w&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=7
47	Sisli Köy	https://www.youtube.com/watch?v=23y1_AlYsOI&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=8
48	Dağ Laboratuvarı	https://www.youtube.com/watch?v=YmsJt4i2HNY&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=9
49	Işıldayan Ağaçlar	https://www.youtube.com/watch?v=CCq905a7rOQ&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=10
50	Boru Şehri	https://www.youtube.com/watch?v=bnE31powdb0&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=11
51	Yeryüzü Kapısı	https://www.youtube.com/watch?v=F__eTmPF95U&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=13
52	Dikey Şehir	https://www.youtube.com/watch?v=l2pW9pqcgwk&list=PLm7nkcYR6jp_8kfTSdf0CKlRR9OKqSaGg&index=13
53	Lunapark	https://www.youtube.com/watch?v=LOyac5XGSVc&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7
54	Müze Binası	https://www.youtube.com/watch?v=QDR7W_Aa480&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=2
55	Şehir Serası	https://www.youtube.com/watch?v=ngQntEcoSLA&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=3
56	Teleferik Kulübesi	https://www.youtube.com/watch?v=MSzhP7sbbHE&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=4
57	Eski Depo	https://www.youtube.com/watch?v=uJllrOgyAxQ&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=5
58	Kitap Sokağı	https://www.youtube.com/watch?v=8w8Lg20QDoo&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=6
59	Isı Merkezi	https://www.youtube.com/watch?v=k1h1Lh1g08M&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=7
60	Büyük Banka	https://www.youtube.com/watch?v=UsKeOkFu5KM&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=8
61	Spor Salonu	https://www.youtube.com/watch?v=zDd2J6LEqmk&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=9
62	Çocuk Parkı	https://www.youtube.com/watch?v=N-7JU0KsxVk&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=10
63	Eski Madenler	https://www.youtube.com/watch?v=oEXP-ie3RqY&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=11
64	Zaman Adasına Dönüş	https://www.youtube.com/watch?v=HRsMKW6hSdE&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=12
65	Büyük Toplantı	https://www.youtube.com/watch?v=UEurCijLDVQ&list=PLm7nkcYR6jp-sVZ0XUYZvjLehVDtsD7F7&index=13
66	Tatil Zamanı	https://www.youtube.com/watch?v=rSF_qhJnwH4&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb
67	Yüzen Kasaba	https://www.youtube.com/watch?v=l_WbN4A7-QU&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=2
68	Rüzgâr Çiftliği	https://www.youtube.com/watch?v=DHSUiSwx_1c&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=3
69	Yayla Kampı	https://www.youtube.com/watch?v=8sLDuJWkPQs&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=4

70	Kardan Adam Olimpiyatları	https://www.youtube.com/watch?v=hOwlmOod-zQ&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=5
71	Müzik Okulu	https://www.youtube.com/watch?v=dXT-aUKLrlw&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=6
72	Kazı Alanı	https://www.youtube.com/watch?v=koz_VIYBfNs&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=7
73	Yeraltı Kütüphanesi	https://www.youtube.com/watch?v=bNxHgQDHkwM&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=8
74	Vaha Şehri	https://www.youtube.com/watch?v=CdXPV96C2aY&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=9
75	Falez Limanı	https://www.youtube.com/watch?v=vvJFJvCD-R0&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=10
76	Sonsuzluk Adası	https://www.youtube.com/watch?v=O9RikcRS7-o&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=11
77	Sisli Deniz	https://www.youtube.com/watch?v=KAjIKjIXecs&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=12
78	Saklı Kapı	https://www.youtube.com/watch?v=SOAme0x-13g&list=PLm7nkcYR6jp-hNEi_28SqfeeP0xZ-4fqb&index=13
79	Saklı Kapı 2	https://www.youtube.com/watch?v=yy4gGMyw4P8&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=1
80	Dusona Adası	https://www.youtube.com/watch?v=4geHA_j83BM&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=2
81	Runma Kıtası	https://www.youtube.com/watch?v=h2MyHGPW524&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=3
82	Umbo Kıtası	https://www.youtube.com/watch?v=dEh0c8-COMI&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=4
83	Zaman Adasında Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=JH_gtMsTvAc&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=5
84	Sobo'da Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=UPEpZfwV2A4&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=6
85	Yüzen Kasabada Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=55hCAfvL-eE&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=7
86	Vagu Gölünde Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=7vWuSPpMu1E&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=8
87	Robon Şehrinde Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=ef9ARnS4RdY&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=9
88	Gökada'da Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=JBnD5lMTNIE&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=10
89	Piru Ekspresinde Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=-eKuHXM_oT4&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=11
90	Didabe Şehrinde Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=bbJcBHSxW28&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=12
91	Bilgi Adasında Kargaşa	https://www.youtube.com/watch?v=C-xGxYtrgAU&list=PLm7nkcYR6jp-Mvu9DZ_Rk2DgK9gz_9DA9&index=13
92	Bilgi Adasında Kargaşa 2	https://www.youtube.com/watch?v=XPZU48jwueI&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=1
93	Saklı Kıtanın Gizemleri	https://www.youtube.com/watch?v=kSMJv6fv0Jk&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=2
94	Büyük Sürpriz	https://www.youtube.com/watch?v=aYfOMZB-enU&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=3

95	Eve Dönüş	https://www.youtube.com/watch?v=gB4Nr6a6mJA&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=4
96	Doğum Günü	https://www.youtube.com/watch?v=1D5gcojf1VM&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=5
97	Umut Adası	https://www.youtube.com/watch?v=Ppx4PMmLo0Q&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=6
98	Uzayda Tehlike	https://www.youtube.com/watch?v=UaFFktClG8Y&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=7
99	Fısıltılı Orman	https://www.youtube.com/watch?v=SEq961ow2oU&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=8
100	Saklı Kıta	https://www.youtube.com/watch?v=GkKujZbU44U&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=9
101	Poga Kulesi	https://www.youtube.com/watch?v=-dzp5xerHko&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=10
102	Sırlar Dağı	https://www.youtube.com/watch?v=gUqrMJueCwY&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=11
103	Borra’yla Karşılaşma	https://www.youtube.com/watch?v=lTgGWyi2Sms&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=12
104	Serüven Bitiyor	https://www.youtube.com/watch?v=oy-9aOOXFUc&list=PLm7nkcYR6jp8Aab5vmwHPrPAbFVdbKq_x&index=13

1.2.Çalışmanın Amacı

Bu çalışma TRT Çocuk kanalında yayımlanmış, tekrarları televizyon ve dijital platformlarda yayımlanmaya devam eden İbi çizgi dizisinde kullanılan deyimlerin milli kültür unsurları açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Böylelikle çizgi dizide işlenen ve göz ardı edilen milli kültür unsurları tespit edilmiştir.

Şekil 1. İbi çizgi dizisine ait logo

1.2.1. Araştırma Soruları

1. "İbi" çizgi filminde deyimlerin yer alma sıklığı nasıldır?
2. "İbi" çizgi dizisinde kullanılan deyimler hangi milli kültür unsuruyla bağlantılıdır?
3. "İbi" çizgi dizisinde hangi milli kültür unsurları geri planda kalmıştır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırma geleceğimizin sahibi ve teminatı olan çocuklarımızın dünyasında neler olduğunu anlamamız ve yetişkin bireyler olarak onların dünyasını yararlı içeriklerle biçimlendirmemize yardımcı olması açısından önem arz etmektedir. Küreselleşme ve haberleşmenin böylesine hızlı ve çığır açıcı olduğu bu zamanda milli olanı bilmek, muhafaza etmek ve aktarmak için yapılacak diğer çalışmalar için bu araştırmanın da ilham olması önemlidir.

1.4. Sayıltılar

2015- 2021 yılları arasında TRT Çocuk kanalında yayımlanan, şimdi de tekrarlarının televizyon ve internette yayımlanmaya devam ettiği çizgi dizinin çocuklara etkisinin güncel olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Dizinin ilk serisi yüz dört bölüm olarak "İbi" adıyla yayımlanmış ve artık yeni bölümler yayımlanmamaktadır. Yayına yeni bir seri olan "İbi Galaktik Serüven" olarak devam etmektedir. Çalışmada yalnızca ilk seri incelendiğinden çalışma ilk seri ile sınırlıdır.
2. Bu çalışma İlhan (1990) tarafından belirlenen 16 adet genel kültür unsurunun kendi kültürümüz bağlamında ve İbi çizgi dizisinde kullanılan deyimler çerçevesinde değerlendirilmesiyle bulunan milli kültür unsurları ile sınırlıdır.
3. Bu çalışma UNESCO'ya göre 2023 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 30 adet milli kültür unsurunun İbi çizgi dizisi çerçevesinde değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kültür, millî kültür, kültür çalışmalarında dikkate alınması gerekenler, kitle iletişim araçları, çocuk eğitimi, çizgi filmlerin çocuklara etkileri ve kültür aktarımında çizgi filmlerde kullanılan dilin rolü kavram ve konularıyla ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

Güçlü bir ülkeden söz edebilmek için gerekli bazı ön koşullar bulunmaktadır. Siyasi, ekonomik ve kültürel faktörlerin tamamının uyumlu bir şekilde bir araya gelmesi devletleri ayakta tutar. Kültürel bütünlük, ekonomik ve siyasi bütünlüğün ön koşuludur (Kocadaş, 2005). Araştırmanın nihai amacı ve motivasyonu milli benliği gelişmiş nesiller yetiştirerek güçlü bir millet ve devlet olgusuna destek sağlamak olduğundan kültür kavramı ve olgusunu her bir yurttaşın hakkıyla özümsemesi gerekmektedir.

2.1. Kültür

Kültür kavramı geniş bir anlam ve yaşantı zeminine sahip olduğundan tanımlamasını yapmaya çalışanların birleştiği ortak fikir herhangi bir tanımlama yapmanın ne kadar zor olduğu yönündedir.

İnsanlığa dair duygu, düşünce ve emek barındıran olguların tamamı kültürü oluşturan ana etmenler olarak düşünülebilir. Kültüre böyle bir perspektif ile bakıldığında örf, adet,

gelenek, görenek, ahlak kuralları, inanç sistemleri ve her türlü toplumsal değer, norm ve davranış biçimi ile bilim, sanat, dil, semboller, giyim-kuşam tarzı, yeme-içme alışkanlıkları ve şekilleri gibi manevi unsurların yanı sıra giysiler, besin ürünleri, teknik, günlük hayat ihtiyacı olan araç-gereç gibi maddi unsurlar da büyük bir bütün olan kültüre ait önemli birer parçadır (Aydın, 2018).

"Aslında Latince'de toprağı işleme demek olan tabir sonraları Batı Avrupa dillerinde kazandığı yüksek umumi bilgi manası ile Türkçe'ye girmiştir" (Kafesoğlu, 2013, s.15).

Cemil Meriç kültürü "kaypak" olarak tanımlar. "Tahlil edemezsiniz, çünkü unsurları sonsuz. Tasvir edemezsiniz çünkü bir yerde durmaz. Manasını kelimelerle belirtmeye kalktınız mı, elinizde havayı tutmuş gibi olursunuz. Bakarsınız ki, her yerde hava vardır, ama avuçlarınız bomboştur" (Meriç, 2020, s.31).

Kültür; E. B. Taylor tarafından "bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, hukuku, örf-adeti ve insanın cemiyetin bir üyesi olması dolayısıyla kazandığı diğer bütün maharet ve itiyatları ihtiva eden mürekkep bir bütün" olarak, C. Wiesler tarafından "bir topluluğun yaşama tarzı" olarak, E. Sapir tarafından "atalardan gelen maddi- manevi değerler yekunu" olarak tanımlanmıştır (Kafesoğlu, 2013, s.15).

Bu yüzden Ziya Gökalp kültür kavramı ile karıştırılması muhtemel bir diğer kavram olan medeniyet kavramını keskin bir şekilde ayırmıştır. Zira kültürü anlayabilmek için kültürün ne olmadığını da bilmek gerekmektedir.

Gökalp'e göre (2020) bir medeniyet birlikte yaşayan milletlerin ortak yaşantıları sonucu oluşan kolektif bir yapıdır. Bu da medeniyeti içinde barınan birden fazla milletin ürünü yapar. Bu milletlerin her birinin kendine has şekillerine ise kendi tabiriyle kültür (hars) adı verilir.

Özetle " kültür karakter bakımından hususi, medeniyet umumidir, medeniyet kültürlerden doğar, bir kültürün varlığı bir milletin mevcudiyetini gösterir". "Zira kültürler, temsil

ettikleri cemiyetle birlikte, zaman ve çevre icaplarına uyarak bizzat sosyal değerler orataya koyma veya dış tesir yolu ile gelişir" (Kafesoğlu, 2013, s.17).

Kültürün tanımlamasını yapan sosyologların bir kısmı geniş, bir kısmı ise görece daha dar bir anlamıyla kültürü ele alır. Geniş manada yapılan tanımlamada kültür tanımı, toplumun var olmasını ve bu topluluğun mimari, müzik, dans, sanat, tiyatro ve yazı gibi özelliklerinin tamamını barındırır. Diğer tanımlama ise toplumdan ziyade bireye odaklanan bir bakış açısı ile insanda meydana gelen bedensel ve zihinsel değişmeler sonucunda konuşma, düşünme ve yaratma yeteneğinin gelişmesini sağlayan toplumsal kuramların bütünü olarak sınırlandırılmıştır (Çeçen, 1996). TDK (2024) ise kültür tanımlamalarını kategorik olarak sınıflandırmıştır. Fransızca "culture" kelimesinden türeyen tanımlamalardan birisi kelimenin kökeninin geldiği de düşünülen tarımdır. Bir diğer tanım ise tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan tüm maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekindir. Bu tanımlama Çeçen (1996) tarafından yapılan ve insanı baz alan tanımlamayla da uyumludur.

TDK (2024) tarafından yapılan, "bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü" Çeçen'in (1996) yaptığı toplum odaklı tanımlamayla benzerlikler taşımaktadır.

> …İçerikler hazırlanırken Türk kültürü göz ardı edildiğinde başka kültürler devreye girer ya da yeni kültürler oluşturulur. Her geçen gün iletişimi kolaylaşan dünya toplumlarının, ekonomik olarak güçlü ülkelerin kültürlerinin baskısı altında kaldığı söylenebilir. Moda, müzik, hobi gibi ögelerin giderek küresel hale geldiği söylenebilir. Ekonomik olarak güçlü ülkeler kültürlerine ait yaşam biçimlerini ve bu yaşam biçimini sağlayan ürünlerin satışını da etkileyebilmektedir. Kültür endüstrisi bu egemenlikten etkilenebilmektedir. Yaşam biçimimizin her türlü kararında etkili olabilmektedir (Yoğurtcu, 2024).

2.1.1. Milli Kültür

"Her topluluk bir kültür sahibidir. Türk milleti de dili, töresi, dini, hukuku, düşüncesi ve hadiseler karşısındaki hususi davranışları ile asırlardan beri yaşamakta olduğuna göre bir milli Türk kültürü mevcut demektir" (Kafesoğlu, 2013, s.16).

Millî kültür Ziya Gökalp (2013) tarafından, halkın geleneklerinden, örflerinden sözlü ve yazılı edebiyatından, dilinden, dininden, musikisinden, güzellik duygusu ve ahlakından ibaret olmak üzere tanımlanmıştır.

Toplumda bulunan kişilerin sayıca çoğunluğunu temsil eden kültüre milli kültür denir. Bu durumda bir millet ve o milletin kendine has kültürel özelliklerinin var olması gerekmektedir. Var olan farklılıklar ötekileştirilmez, bütünün içerisinde kabul görür ve yaşamaya devam eder. Bir milletin kimliğini kazanmasında ve başka milletlerle ayrışmasında milli kültür en ayırıcı durumdur. Millete ait maddi ve manevi değerler, örf, adet, gelenekler ile görenekler milli kültürün temelindedir. Bu unsurlar tarih ile eş zamanlı bir oluşumda ilerler. Bir milletin yokluk ve varlık mücadelesinde milli kültürün önemi büyüktür. Örneğin Türk milletinde milli kültür unsurlarının gücünü anlamak için kurtuluş mücadelesini kavramamız büyük bir önem arz eder (Özen, 2014).

Cemil Meriç (2020) kinayeli bir anlatımla milli kültüre dönüşün önemini şöyle anlatır: "Ne mutlu bize ki, dilimizi de kaybettik. Tarihimiz mührü çözülmemiş masal hazinesi. Ne Batı'yı tanıyoruz, ne Doğu'yu. En az tanıdığımızsa, kendimiziz. Hadiste buyrulduğu üzere 'nefsini bilen kendini bilir'. Böyle bir bilgiye fert olarak ve cemiyet olarak en çok şimdi muhtacız (s.31).

"Milletler de insanlar gibi hafızaları ile yaşarlar ve yarınlara emin adımlarla yürürler. Hafızasını kaybeden insanın bugününü ve geleceğini sağlıklı bir şekilde oluşturamadığı gibi, tarihini bilmeyen ve gerekli önemi vermeyen milletler de mevcut meselelerini çözemez, geleceğinin düzenleyemez" (Güler, Akgül, & Şimşek, 2007, s.1).

2.1.2. Kültür Çalışmalarında Dikkate Alınması Gerekenler

Türkiye Cumhuriyeti, Atatürkçü düşünce temeli ile hazırlanan anayasa ile güvence altına alınmıştır (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu [AKDTYK], 1990). Her alanda olduğu gibi kültür çalışmaları yapılırken de dikkat edilmesi gereken hususlar ve uyulması gereken ilkeler bulunmaktadır.

Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Kültürel alanda yapılan her çalışma en az sosyal ve ekonomik gelişmeler için yapılan çalışmalar kadar özenli, planlı ve programlı olmalıdır. Böylelikle kültüre verilmesi gereken değer ve öneme ulaşması sağlanabilir. Zira kültür sosyal ve ekonomik gelişmelerin birincil etkileyicisi ve belirleyicilerindendir.
2. Kültür unsurlarının belirlenmesi için bilim yolu seçilmeli, bilimsel etkinliklerin kümülatif faydalarından yararlanılmalıdır.
3. Unutulmaya başlanan kültür ögeleri tespit edilmeli ve zamanın ihtiyaçlarına göre revize edilmelidir.
4. Kültür politikasının uygulanması için en büyük sorumluluğu devlet almalı, uygulama süreçlerini destekleyip yönetmelidir.
5. Kültürün eğitim faaliyetlerine olan katkısı ve etkisinin yanı sıra eğitim öğretim faaliyetleri de kültürden ayrı düşünülmemeli kültürü beslemelidir.
6. Toplumun güncel faaliyetleri ve düşünceleri dikkate alınarak yapılan kültür çalışmaları nüfusun çoğunluğuna ulaştırılmalı ve entelektüel birikim arttırılmalıdır.
7. Bireylerin kişilik gelişimi gereklilikleri arasında kültürel gelişim de olmalıdır.
8. Her vatandaşın "kültürden pay alma ve kültür faaliyetlerine katılma hakkı" olmalıdır.
9. Bireylerin ilgi ve yeteneklerine göre kültürel faaliyetlere yönelmesi ve ilerleme sağlanması imkânı güvence altında olmalı, madden ve manen kolaylaştırılmalıdır.
10. Evrensel kültür ve değerler ile uyum içerisinde bir milli kültür anlayışı tasarlanmalıdır. Böylelikle hem milli özelliklerini bilen hem de evrensel olarak donanım sahibi bireyler yetiştirilebilir.

11. Kültür dinamiktir. Kültürel çalışmaların daima güncel olabilmesi için bu özellik göz ardı edilmemelidir.
12. Kültürel alanda hedeflenen yere ulaşılabilmesi için bireysel ve topluluk çalışmalarının yanında özellikle devlet desteği ve teşviki çok önemlidir.
13. Kültür çalışmalarında bilhassa milli kültür çalışmalarına eğilim sağlanmalı, tanıtılması ve yayılması için kitle iletişim araçları etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
14. Kültür çalışmalarının bir çatı altında yapılması sağlanmalıdır. Kurumsallaşma ile etkili iletişim ve etkileşim sağlanmalıdır (AKDTYK, 1990).

1990 yılında Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından belirlenen bu maddeler halen güncelliğini sürdürmektedir. Kültürel çalışmalar bağlamında etkili ve uzun vadeli amaçları ve planları yansıtmaktadır. "İbi Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Açısından İncelenmesi" isimli bu çalışma 2, 3, 5, 10 ve 13'üncü maddelerde yer alan amaçlara doğrudan hizmet etmektedir.

2.2. Kitle İletişim Araçları

Toplumlar var olmaya başladıkları ilk andan şimdiye kadar farklı motivasyonlarla belirledikleri hedefler doğrultusunda ilerleyebilmek için bilgiyi elde etmiş, derleyip toparlamış, basım-yayım faaliyetlerini öğrenmiş ve uygulamıştır. Teknolojinin henüz şimdilerde bulunduğu noktaya gelmediği dönemlerde dahi bilginin toplanıp yayılması için farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmıştır. Günümüzde ise bu görev kitle iletişim araçları ile sağlanmaktadır. Bilgi aktarımında araçların değişimine bağlı olarak hazırlanan yayınlar ve yayın içerikleri de güncellenmiştir (Aydın, 2018).

Küreselleşme dalgası eski ve yeni tüm medya araçlarını etkisi altına almıştır. Medya, bilgi ve haber üreten, ürettiklerini yayan bir endüstridir. Bu durumda kitle iletişim araçlarının kullanım amacı önem arz etmektedir (Çakır, 2014). Zira medyanın elindeki bu üretim ve yayma gücü doğru bilgiyi iletebilmenin yanı sıra yanlış veya amaçlı bilgilerin de iletilmesini

sağlar. Küresel güç odakları uzak veya yakın, doğru veya yanlış, mümkün veya imkansız kavramları olmaksızın sınırsız bir şekilde her yere ulaşabilir ve istediği şekillerde haber yapabilir.

İletişimde kullandığımız araçlar yaşanan dönemin olmazsa olmazları arasındadır. Günlük yaşamlara bakıldığında her bireyin yaş, statü, meslek, yaşadığı yer ve koşullar vb. fark etmeksizin iletişim araçlarının olmadığı, iletişim ve etkileşimden uzak yaşadığı yaşantılara neredeyse rastlanmamaktadır. Kitle iletişiminde kullanılan araçlar ve uygulamalar, insanların bireysel ve toplumsal olarak etkilenmelerine neden olmakta, duygu, düşünce ve inançlarını belli oranlarda şekillendirmektedir. İnsanların olay ve durumlar karşısında sergiledikleri tutum ve davranışları değiştirebilecek kadar güçlü olan kitle iletişim araçları bu yönüyle sosyal bilimler için de önemli bir yer edinir. Günümüzde teknolojik gelişmelerle kitle iletişiminde kullanılan her türlü araç-gereç de artmıştır. Fakat televizyon, tüm gelişmeler ve yeni yeni kitle iletişim araçlarına rağmen, kolay ulaşılabilirliği, iletmek istediklerini büyük kitlelere hızla ulaştırabilmesi gibi özellikleri sayesinde hala en önemli ve en etkili kitle iletişim aracı olarak hayatlarda yer almaya devam etmektedir. Günümüz hayatlarına bakıldığında televizyon her evde en belirgin yere koyulmuş, tüm aile fertlerinin kolaylıkla ulaşabileceği şekilde konumlandırılmıştır. Televizyon diğer aile fertleri açısından günlük hayatta önemli bir yer tutarken, çocuklar için de kolay ulaşılabilir bir eğlence aracı olması televizyonu vazgeçilmez kılmaktadır. Başlarda televizyon pahalı ve lüks bir ev eşyası olarak görülüyor ve halkın tamamı için ulaşılması hayli zor olduğundan çocukların mecburi bir şekilde uzak ve yabancı kalması durumu oluşmaktaydı. Yalnızca aile ile belli zaman aralıklarında izlenebiliyorken, teknolojik ilerlemeler ve ürün çeşitliliğinin artması, bütçelere uygun televizyonların üretimi, bu sayede her ailenin bir ve daha fazla televizyon alabilen konuma ulaşması, televizyonun ulaşılabilirliğini ve buna bağlı olarak etkilerini hem çocuk hem de yetişkinler için arttırmıştır. Televizyon kanalları ve yayınlar çoğalmış, günün her saati her yaş grubunun dikkatini çeken içerikler yayımlanmaya başlanmıştır. İlk başlarda

ulusal kanallarda günde 1-2 saat yapılan çocuk yönelimli yayınlar zamanla 24 saat yayın yapan çocuk kanallarına ve içeriklerine bırakmıştır (Aydın, 2018).

2.2.1. Çocuk Eğitimi

Çizgi film içeriklerinin hedef kitlesi olan çocuğun gelişim alanlarının hızlı ve etkili bir şekilde geliştiği dönem olarak okul öncesi dönem, benlik oluşumu, kişilik gelişimi ve sosyalleşme açısından önemlidir. Çocukların çevresi ile girdiği etkileşim oranı, kalitesi ve niteliği çocuğun büyüme gelişmesinde yaşamı boyunca etkili olabilmektedir. Böyle bir bakış açısıyla düşünüldüğünde çocuklara sunulan çevrenin özellikleri çocukların geleceğini büyük oranda şekillendirmektedir. Çocukların maruz kaldığı uyarıcılar çocukta olumlu ya da olumsuz izler bırakmaktadır. Ebeveynlerin davranışları, yakın çevrenin sergilediği tutum ve davranışlar, karşılaştığı kitaplar, masallar, televizyon programları çocukların kendi benliklerini oluşturması ve sosyal bir çevre içerisinde oluşturdukları bu özü sergilemesi açısından önemlidir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Çizgi film ve animasyonların hedef kitlesi her ne kadar çocuklar gibi görünse de yaşamın tüm dönemlerinde çizgi film içerikleri severek takip edilebilmektedir.

Yaşamın ilk yılları Erikson'un sekiz aşamalı gelişim dönemlerine göre 0-2 yaş aralığı yani bebeklik dönemidir. Bu dönem "temel güvene karşı güvensizlik" olarak adlandırılır ve birincil kazanım çocuk ile bakım veren arasında temel bir güven duygusu oluşmasıdır (Burger, 2016). Bu dönemdeki bebeklerin zihinsel ve duygusal gelişimlerine olumsuz etkiler yapabileceğinden ekran karşısında olmaları önerilmez.

Takribi 12-18 yaş arasında her birey için farklı uzunluklarda ve yoğunluklarda yaşandığı görülen ergenlik dönemi ise çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasıdır. Bireyler kendisiyle ilgili sorular ve cevaplarının peşinden koşar. "Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası" olarak adlandılan bu yaşam döneminde animasyonlara ilgi olsa da çocuklar için hazırlanan çizgi

filmlere yakınlık sınırlıdır (Burger, 2016). Tüm bu bilgiler ışığında çizgi filmlerin odağının bebeklik ve ergenlik dönemi arasına denk gelen çocukluk dönemi olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğun tüm yaşamsal ve gelişimsel faaliyetlerinde yardıma muhtaç olduğu, temel güvene dayalı samimi ilişkiler aradığı, rol modeller aracılığıyla tanık olduğu davranışları taklit ettiği, okul öncesi dönem birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan birçok araştırmadan elde edilen veriler göstermektedir ki bu dönemde çocuklar zamanlarının çoğunu televizyon izleyerek geçirmektedir. Bu nedenle televizyon çocuğun modelleme süreci düşünüldüğünde önemli etkenler arasında yerini almış, özellikle de çizgi içerikler çocuğun davranış örüntülerinde önemli bir etki alanına sahip olmuştur (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Çocuk eğitiminde faydalı içerikler olarak kullanılacak çizgi filmler öncelikle çocuğun zihinsel olarak gelişmesini desteklemelidir. Bununla birlikte duygusal, sosyal, ahlaki ve dil gelişimlerini olumlu etkilemelidir. Ayrıca çocuğun sağlıklı bir kimlik gelişimi geliştirmesine yardımcı olmalıdır. Tüm bunları yaparken çocuğa ve çevresine doğrudan veya dolaylı olarak zarar vermemelidir (Solmuş, 2016). Gelişimsel olarak gerçek ve gerçek olmayan/ hayal ürünü ayrımını yapamayan çocuklar gördüklerinin de etkisiyle bir dünya kurar. Günde takriben dört saat televizyon karşısında kalan çocuğun kültürel etkileşim konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, izleiği rol modellerin genel özelliklerini benimsemesine şaşırılmamalıdır. Okul öncesi dönem çocukları güçlü bir öğrenme isteğine sahiptir ve çevresindeki her şeyi merak eder. Kendisini birçok yönden oluşturup geliştirdiği bir gelişim basamağındadır. Bununla birlikte sosyal ve duygusal gelişim henüz tamamlamadığından güçlü benmerkezci anlayış kendisine çevresindeki her şeyi canlı bir şekilde algılama (animizm), soyut varlıklara insani özellikler yükleme (antropomorfizm), çevresindekileri taklit etme gibi çocuğun çevrenin de yardımıyla aşması gereken görevler yükler. Esasen tüm bunlar çocuğun sağlıklı gelişimi açısından ilk basamak sayılırken gelecek yaşantılar için birçok yeteneğin gelişimine de temel sağlarlar. Çocuklar alıcı bir zihinle taklit eder, gelişime bağlı olarak özdeşleşir ve kendisine mal edip davranışı benimser. Süreç ebeveyler ve etrafında bulunan diğer kişilerin de olumlu katkılarıyla, ödüller ve

cezalarla yani olumlu ve olumsuz pekiştireçlerle daha etkili ve daha hızlı bir şekilde yaşantılanır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

2.2.2. Çizgi Filmlerin Çocuklara Etkileri

Çocuklar ilk olarak okul döneminde öğrenme faaliyetlerine başlamaz. Okul öncesinde temel kavramlar, bilgi ve beceriler aile ve çevrenin etkileşiminde kazanılır. Duyu organları ile kavrayabildiği durumlarda öğrenme gerçekleşir. 2-5 yaş arasında çocuklar öğrendiği kavramları kullanmaya başlar, kavramları şekiller ve sembollerle eşleştirir. Nesne ilişkilerini anlamaya başlar ve somuttan soyuta bir gelişim gözlenir (Solmuş, 2016). Bu dönemde çizgi filmlerle karşılaşmak çocuğu görece sınırlı ev ve aile ortamının yanı sıra daha büyük ve sınırsız öğrenmeler yaşayabileceği sanal ve kurgusal dünyayla tanıştırır. Gelişimsel olarak hazır bulunuşluklarına göre öğrenmeler gerçekleşir ve maruz kalınan içeriklere göre şekillenir. Bu dönem Türk dilinin ve töresinin tanınması açısından önemlidir. Çocuklar ilk öğrenmelerinin üzerine ekleyerek ve yeni öğrenmelerini eski öğrenmelerle eşleştireceğinden kültür mirasımız hakkında da ilk ve temel öğrenme kalıpları oluşturulmalıdır.

Modern zamanlar bireylere hem geliştirici ve ilerletici olumlu etkileriyle hem de yok edici ve olumsuz etkileriyle genel anlatımla medya, özel yaşantılamada da televizyonu bırakmıştır. Küresel çapta bakıldığında medya, yerel kültürleri yok etme derecesinde etkileyebilirken, eğitimsel perspektifte yetişkinleri de çocukları da model alma boyutunda olumlu ve olumsuz şekillerde etkilemeye devam etmektedir. Olumsuz etkiler arasında şiddet, saldırganlık, alkol, sigara, antisosyal kişilik gelişimi, dengesiz cinsel gelişim bozuklukları gibi gelişim problemleri sayılabilir. Çocukların televizyon ile ilişkilerini inceleyen araştırmalar bu yönde öğrenilen davranışların özellikle de televizyon programları aracılığıyla aktarıldığını göstermektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Okul öncesi yaş grubuna mensup çocuklar çizgi filmlerden dolaylı ya da dolaysız olarak oldukça etkilenmektedirler. Rol model aldığı çizgi film karakterlerinin hareketleri ve

kullandığı sözler çocukları taklit etmeye itmektedir. Çocukların arkadaşları ile ilişkileri ve çizdikleri resimlere dahi yansıyan bu etkiyi anlamak güç değildir. Çizgi filmlerde geçen olumlu veya olumsuz fark etmeksizin sözcükleri ve cümle kalıplarını dimağlarına işlemektedirler. Çizgi film karakterlerini arasından seçimler yaparak onları oyunlarına dahil ederler ve karakterlerini özdeşleştirirler. Sahip oldukları yegane nesneler olan oyuncaklarına çizgi filmlerden isimler vermektedirler. İzlenen içerikler kurulan oyunları da etkilemektedir. Örneğin şiddet içeren bir çizgi filme maruz kalınmışsa çocuklar arasında da şiddet davranışı görülebilmektedir (Can, 1995). Maruz kalınan içerikler yararlı olduğunda ise gelişime katkıları olumlu yönde olur.

Çocuklar dil gelişimi ile orantılı olarak duygusal ve sosyal gelişimlerini de yaşarlar. Dil gelişimi arttıkça çocuğun kendini ifade etmesi kolaylaşır ve detaylanır. Duygular iletişim kurmak ve davranışları bireysel ve toplumsal olarak kabul edilebilir normlarda ifade etmek için önemlidir. Bebeklik döneminde bakım verenin tepkileri taklit edilirken büyüdükçe çevresel uyaranlar artar ve taklit yoluyla öğrenme kaynakları artar (Solmuş, 2016). Bu çevresel uyaranlardan birisi de çizgi filmlerdir. Solmuş (2016) çizgi filmleri yararlı içerikler, zararlı içerikler ve ne yararlı ne de zararlı içerkler olarak kategorize etmiştir.

Ailelerin, eğiticilerin ve içerik üreticilerinin dikkat etmesi gerekenler arasında çocukları zararlı içeriklerden korumak ve yararlı içeriklerin bireysel ve toplumsal olarak donatılmasını sağlamak bulunmaktadır.

Medya ve çocuk konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında çoğunlukla medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulmaktadır. Şiddet olgusu ve cinsellik bu anlamda en fazla incelenen konular arasında sayılabilir. Okul öncesi dönem çalışmalarında çizgi filmlerin olumlu veya olumsuz etkilerinin incelenmesi hakkında ise kapsamlı çalışmalar sınırlıdır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Çocukların gelişimine katkı sağlaması açısından gelişimi etkileyen diğer etmenlerde olduğu gibi seçilen her içeriğin de özenle çocukların hayatına dahil edilmesi gerekir. Olumlu değerler ve öğretiler içeren çizgi filmler çocuğun bireysel öğrenmelerini destekleyecek ve

toplumsal öğretilerle ilgili zeminini geliştirecektir. Olumsuz içerikler ise tam tersi bir etkiye sebep olarak istenmeyen sonuçların doğmasına neden olacaktır. Çizgi film içeriklerinden beklenen eğlendirirken öğreten bir yapıdır. Yayın kuruluşları ve içerik hazırlayıcıların özellikle bu iki etmene dikkat etmesi gerekmektedir. Bu tarz içerikler çocuklar ve aileler tarafından en çok rağbet gösterilen, izlenen ve bilinen içeriklerdir (Can, 1995).
Örneğin "İbi" adlı çizgi dizi de eğlendirirken öğreten bu yararlı türe bir örnektir.

2.2.3. Çizgi Filmlerin Üstlendiği Roller

1. Kültür Aktarımı Rolü

Çizgi filmlerde kültür yeniden üretilse de çoğunlukla çocuklara kültür aktarımı için kullanılır. Böylelikle pratik bir şekilde kültürel öğretiler nesilden nesile aktarılabilir. Tüm milletler unutulmamak ve gelecek kuşaklara aktarılmak için medyadan ve kitle iletişim araçlarından belirli ölçülerde yararlanmaktadır. Gelecek nesillere bırakılmak istenen her mesaj ve değer televizyon ve çizgi içeriklerle çocukların dünyasına sunulur (Aydın, 2018).

2. Eğitici Rolü

Çocukluk dönemini ve gelişimi etkileyen birçok unsur vardır. Çocukların bu dönemde algısı geniş, öğrenmeleri hızlı ve yoğundur. Etrafındaki tüm uyaranlar çocuğun öğrenme ve eğitim sürecine dâhildir. Bu uyarıcıların en önemlilerinden biri de çizgi içeriklerdir. Günümüzde televizyon ebeveynler tarafından eğitici rolü gereği öğretmen gibi görülmektedir. Fakat unutulmaması gereken husus televizyonun ve tüm içeriklerinin ticari kaygıları olan amaçlı kitle iletişim araçları olduğudur (Aydın, 2018).

3. Eğlendirici Rolü

Çocuklar için çizgi içerikler hazırlanırken onları yetişkinlerden ayıran bazı özelliklerine yoğunlaşılır. Örneğin çocuklar sınırsızca hayal kurabilir, bitmeyen enerjileri ile hareket eder, her şeyi merak ederler ve gerçek ve gerçek olmayan ayrımını net bir şekilde yapmazlar. Bu

özellikleri dikkate alınarak hazırlanan çizgi filmlere kolayca bağlanırlar. Çocuklar belli başlı özelliklere ve karakterlere sahip çizgi filmleri daha hızlı kabullenip içselleştirmektedir. Gücün ve değişimin, maceraların ve hayallerin sınırı yoktur. Karakterlerin her şeyin üstesinden geldiği görülmektedir. Bu eğlenceli ve mümkün dünyada çocuk kendi dünyasının sıradanlığından uzaklaşıp, sıra dışı sanal bir lunaparkta gibi hissedip, çizgi film kahramanları ile maceradan maceraya atılır (Aydın, 2018).

4. Engelleyici Rolü

Çizgi filmlerin çocukların sosyal gelişimini, dil gelişimini destekleyici nitelikte üretilmesi gibi olumlu etkileri dışında televizyon tek yönlü bir aktarım aracıdır. İzleyici konumda bulunan çocuk gerçek dünyadan ve gerçek yaşantılardan uzaktır. Bu durum da televizyonun ve çizgi filmlerin yüklenen anlamı tan olarak karşılayamamasına neden olmuş ve beklenen kadar etkili olmasını engellemiştir. Başka bir engelleyici etken ise şiddet olgusudur. Çizgi film ve şiddet çerçevesinde yapılan birçok araştırmanın ortak kanısı; sayıları az olan hiç şiddet içeriği olmayan çizgi filmler olsa da Türkiye'de yayınlanan çizgi filmlerin birçoğunda fiziksel ya da duygusal şiddet ögeleri bulunmaktadır. Özellikle erkek çocuk kitlesi düşünülerek hazırlanan bu içerikler kültürel olarak da verilmek istenen mesajları engellemektedir (Aydın, 2018).

2.3. Kültür Aktarımında Çizgi Filmlerde Kullanılan Dilin Rolü

Çizgi filmlerde çocukların hemcinsi olan kahramanları karşı cins kahramanlardan daha fazla benimseyerek daha olumlu anlamlar yükledikleri görülmektedir. Bu anlam yükleme gerçek hayatta da karşılık bulmaktadır. Çünkü çocukların modelledikleri çizgi kahramanlar ile gerçek hayatta benimsedikleri rol modeller arasında benzerlikler bulunmaktadır. Daha çok erkek çocuklar tarafından benimsenen çizgi kahramanlarda görülen model almalarda birçok gerekçeyle birlikte iyilik yapma, vatanı koruma gibi davranışların yer alması çizgi kahramanların modelleme sürecinde ahlak gelişimine katkı sağladığını gösterir. Bu

yaşantılar aracılığıyla dönemin belirgin bir özelliği olan "benmerkezcilik" yetişkinlik düzeyinde görüldüğü kadar olmasa da sağlıklı bir şekilde aşılmaya başlar, çocuğun empati duygusu gelişir. Çizgi film kahramanlarının ekranlar üzerinden gösterdiği ahlaki değer ve davranışlara bu bağlamda bakıldığında çocuklar üzerinde önemli etkilere sahiptir. "Egosantrik" dönemi yaşayan bir çocuk ve ebeveyni için bu ölçüde bir etki ve tepki önemli sayılabilecek bir katkı olarak değerlendirilebilir. Karakterlerin ele aldıkları ve sergiledikleri roller aracılığı ile çocukların gerçek hayata ve farklı hayatlara dair sanal pratikler yaptıkları görülmektedir. Bu da yaşamsal zenginlik sağlamasının yanında zihin gelişimine olumlu etkiler sağlamaktadır. Çocuğun ilk motivasyonu çizgi film kahramanına benzemek olsa da zamanla tekrarların yaşanması çocuğun davranışsal olarak kazanılmasının önünü açar. Vatan ve millet hassasiyeti, çevresindekilere karşı olumlu davranışlar sergileme gibi (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Çocukluk dönemi kültüre dair ilk yaşantıların gerçekleştiği, çocuğun sosyal çevresi ile etkileşimlerinin ve dünyaya dair algılarının oluştuğu zaman dilimidir. Bu süreç genellikle şu şekilde işler: Çocuk bilgiyi bakım verenleri ve ailesi aracılığıyla edinir, öğrenmeler yakın çevreyle etkileşim sonucu çeşitlenir, teknoloji ve medya araçları ile tasdiklenir. İçinde bulunulan zaman dilimi tüm dünyada millet ayrımı yapmaksızın farklı oranlarda bireyleri yalnızlaşmaya itmiş, tek taraflı ve sanal ilişkiler yüz yüze ve karşılıklı ilişkilerin yerini almıştır. Bu sebeple bilgi edinme kaynakları da teknoloji ekseninde yön değiştirmiştir. Günümüzde annelerin sosyal hayatta ve iş yaşamında daha çok var olması ile çocuğun birincil bakım vereni olarak algılanması tezatlığının bir sonucu çocukların ebeveyn denetimi mekanizmasını zayıflatmıştır. Bununla birlikte ailelerin daha az bireyle, anne-baba-çocuk üçgeninde oluşması ebeveynlerin çevresinden alabileceği sosyal destek kaynaklarını azaltmıştır. Bu durumda çocuğun zamanının çoğu oyun, sosyal ilişkiler ve yaşantılar olmaktansa teknoloji ile tek yönlü bir etkileşime kaymıştır. Hareketli, heyecanlı ve ışıltılı dünyası ile çocukları ekrana kilitleyen çizgi film içerikleri de tüm kültürler için daha fazla önem arz etmeye başlamıştır. Temiz bir sayfa, "boş bir levha" olarak görülen çocuk zihni,

istenen bilgilerle, planlanmış yaşantılarla, kültürel farkındalığa sahip bir bilinçle donatılmak istendiğinden, gerek devlet tarafından milli kültürün tanıtılması, gerekse yayıncıların bireysel amaçları doğrultusunda birçok kişi ve kurumu cezbetmektedir. Çocuklar için hazırlanmış yapımların üretildikleri ve servis edildikleri kültürlerin izlerini taşıması doğal bir durumdur. Sorun olarak algılanabilecek durum ise bilinçli bir şekilde tüm dünyada yapımlara yapılan müdahalelerdir. Son yıllarda Türkiye, Türk kültürüne uygun yerli çizgi film üretmek için adımlar atmış, ciddi ilerleme kaydetmiştir. Çizgi film yapımları içinde yerli yapımlar ve karakterler 2008 yılında TRT Çocuk kanalının açılması ile ülkemizce de yerini almıştır. Devlet eliyle yapılan ilk büyük girişim olarak bilinen TRT Çocuk kanalı, yapımlarını özel animasyon şirketlerine sipariş ile yaptırmaktadır. Kanalda yer alan içeriklerde Türk kültürüne dair ögelerin çokça yer alması, öğretici içerikler sunulması, Türkçenin doğru kullanılması hususlarına dikkat edilmektedir (Aydın, 2018).

Dil ile kültür birbiri ile bağdaşım içerisinde olan kavramlardır. Kültür denildiğinde özünde anlaşılan insana dair yaşanmışlıkların, biriktirilip muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere aktarılmasıdır. Dil kavramındaysa evreni milli bir perspektifle kavramsallaştırma söz konusudur. Bu durumda dil sadece bir iletişim aracı olmaktan çok daha fazlasıdır. Bir milletin her bir ferdi için duyguların, düşüncelerin ve algıların belirleyicisi görevindedir. Bu çerçevede dil, milliliğin kültürel kodları arasındadır (Yaman,2023). Deyimlerle yaptığı yoğun çalışmaları ile tanınan Teliya, deyimleri “Dil birimlerindeki en açık kültür katmanı” şeklinde tanımlar (Teliya’dan aktaran Yaman 2023). Bu durumda deyimler kültür araştırmalarında dil biliminin önemli bir parçası olarak kaynak niteliğindedir.

İnsanlığın tanıyıp bildiği ve kullandığı nesneler gerçek anlamlarında kullanılarak tabii görevlerini yerine getirmenin yanı sıra ek manalar da taşıyabilir. Dilin milli özelliklerini yansıtma ve toplulukların kendine has özelliklerini somutlaştırmada deyimsel birimler kültürel bir işlev üstlenmektedir (Yaman, 2023).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili yapılan tarama ve okumalar ile ulaşılan benzer veya ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Literatür taramaları neticesinde çocuk eğitimi hususu araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konuda sıkça çalışılmıştır. Çalışmaların çoğunluğu okullarda uygulanan veya uygulanmak istenilen eğitim-öğretim plan ve programlarını kapsamaktadır. Medya üzerine yapılan araştırma sayısı da oldukça fazladır. Bu alanda yapılan araştırmalar sıklıkla medya ve iletişim üzerine yapılmıştır. Son yıllarda ise yapılan araştırmalar medya içeriklerine doğru kaymış, medya yoluyla servis edilen bu malzemelerin her aşamasına yönelik araştırmacıların ilgisi artmıştır.

Üzer'in (2019) "Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Yer Alan Millî Kültür Unsurlarının İncelenmesi" çalışmasının amacı TRT Çocuk kanalında yayınlanmış olan "Küçük Hezarfen" çizgi filmindeki millî kültür unsurlarının neler olduğu ve bu unsurların hangi yoğunlukta işlendiğini tespit etmektir. Araştırmada bir nitel araştırma yöntemi olan doküman incelemesi ile araştırma verileri toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde kategorisel içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Küçük Hezarfen çizgi filminde 23 farklı millî kültür unsurunun yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen çizgi film

olumsuz davranışlar içerdiğinden kültür aktarımının yanında bu davranış kalıplarının da aktarılması araştırmacı tarafından sakıncalı görülmüştür.

Sel'in (2022) "Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kapsamında Kültürel Mirasın Animasyon Çizgi Dizilerle Aktarımı: Bir Yörük Hikâyesi Maysa ve Bulut" çalışması sosyal bilgiler ve hayat bilgisi öğretim programı kapsamında, Yörük bir ailenin hikâyesinin anlatıldığı "Maysa ve Bulut" adlı animasyon çizgi dizinin kültürel miras ögeleri bakımından incelenmesini amaçlamaktadır. Betimsel ve nitel bir yaklaşımla doküman analizi yapılmıştır. Çizgi dizinin 86 bölümü izlenirken eş zamanlı bir şekilde içerik analizi ile verilerin analizi yapılmıştır. Araştırma neticesinde sözlü kültüre ilişkin uygulamalar, yemek kültürüne ilişkin uygulamalar, kültüre dayalı eğlence etkinlikleri, kültüre dayalı ritüeller/şölenler, kültüre dayalı sağlık uygulamaları ve kültüre dayalı el sanatları olmak üzere altı alt kategori tespit edilmiştir. Tespit edilen bu alt kategorilerin ise yalnızca MEB kazanımları bağlamında incelendiği, kültür aktarımı ve informal bağlamların araştırma kapsamında olmadığı görülmektedir.

Baş ve Halaç'ın (2021) "Rafadan Tayfa 2: Göbeklitepe Animasyon Filminin Yerel Kültürel Ögeler ve Göbeklitepe Arkeolojik Alanına İlişkin Unsurlar Bağlamında Değerlendirilmesi" çalışması kapsamında Göbeklitepe Arkeolojik Alanı ile yerel kültürel ögelerin Rafadan Tayfa 2: Göbeklitepe animasyon filmi kapsamında kullanımının ve sunumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile çalışılmıştır. Animasyon filminde görsel ve sözel ifadelerin genellikle gerçeğine yakın bir şekilde sunulduğu görülmüş, kültürel ögelerin çocukların anlama ve algılama seviyesi göz önünde bulundurularak ilgi çekici şekilde servis edildiği gözlenmiştir. Çalışma ve animasyon filmi önemli bir kültürel yapı ve tarihi bir değer olarak Göbeklitepe'nin çocukların dimağında yer etmesi açısından oldukça önemlidir.

Barutcu ve Açık'ın (2018) "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Yer Alan Deyimlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerle Örtüşme Düzeyi" çalışması deyimlerin inceleniyor oluşu bakımından önem ve benzerlik arz etmektedir. Çalışma

kapsamında bazı çocuk edebiyatı yazarlarının belirli eserleri içerdikleri deyimler bağlamında incelenmiş ve eserlerin kültürel ve sosyal normları çocuklara aktarma düzeyi ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel bir yaklaşımla dört çocuk edebiyatı yazarının on dokuz eseri doküman incelemesi metodundan yararlanılarak incelenmiştir. Bulunan deyimlerin MEB müfredatı kapsamındaki ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyine bakılmış ve ortak olan deyimler ve ortak olmayan deyimler tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda incelenen edebi eserlerin çocukların dil gelişimi ve toplumun kültür aktarımına fayda sağlayabileceği görülmüştür.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örneklemi, araştırma verilerinin toplanması, toplanan verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

15 Haziran 2015 tarihinde TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya başlayan, Koza Yayın A.Ş'ye ait olan Kelebek Animasyon Stüdyosu'nda eser sahibi ve yönetmen Sinan Ölmez tarafından hazırlanan macera, eğlence, öğretici ve fantastik türündeki Türk çizgi dizi 15 kişilik bir ekiple 6-8 yaş grubu çocuklar için hazırlanmıştır. Çizgi dizinin her bölümü 12-13 dakika uzunluğundadır. Dizideki hikâye, karakterler ve kurgusal bir masal evreni olan Baldiyar, Sinan Ölmez tarafından tasarlanmıştır. Çizgi dizinin senaryosunu Ayça Çağlayan, Sinan Ölmez ve Özgün Karaca kaleme almıştır. Dizinin proje tasarımcısı Sinan Ölmez'dir. Ankara'da çekilen çizgi dizi, 8 sezondan ve 104 bölümden oluşmaktadır. TRT Çocuk kanalında hâlen yayımlanmaktadır. Her Baldiyarlının kendi serüvenini yaşamak için hayatı boyunca en az bir kere Baldiyar topraklarını adım adım dolaşıp onu keşfettiği ve İbi'nin de on yaşına girdikten sonra, en yakın arkadaşı ve dostu Tosi ile birlikte Baldiyar'ı keşif yolculuğuna çıktığı çizgi dizide onlara serüven seven Hoppa ve Pumba eşlik eder. İbi ve arkadaşları, karşılaştıkları sorunları çözerken matematik ile fen bilgilerini ve problem çözme

yeteneklerini kullanarak eğlenceli ve pratik çözümler üretirler. Böylelikle çocuklara, matematiğin ve bilimin günlük yaşamın her yerinde var olduğunu da hissettirirler.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada İbi çizgi dizisinde kullanılan deyimler milli kültür unsurları açısından incelendiğinden nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırma için dizinin bölümleri kullanılmıştır. Bölümler ise belge niteliğindedir. Araştırmanın veri toplama tekniği doküman incelemesidir.

Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Tek başına kullanılabileceği gibi diğer yöntemlerle beraber de kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Karasar (2017) kitabında aynı yöntemden belgesel tarama olarak bahseder. Var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniği olarak tanımlanır. Bu tarama işlemi geçmişin izlerini taşıyan fotoğraf, plak, film, ses ve video kaydı, CD, bina ve heykel benzeri kalıntılar, mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve özel yazı ve yazışmalar yani tutanak, anı, biyografi gibi çok çeşitli ve geniş bir yelpazede yapılabilir. Teknik oldukça yaygın kullanılmaktadır. Zira her araştırmada literatür tarama olarak yapılan işlem de belgesel taramadır.

Araştırmanın literatür kısmı için genel tarama çeşidi kullanılırken çizgi film incelemesi için betimsel analiz çeşidinden yararlanılmıştır.

4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evreni TRT Çocuk kanalında yayımlanan ve 104 bölümden oluşan "İbi" adlı çizgi filmin tüm bölümlerinin anlatıldığı videolardır.

Çizgi film 15 Haziran 2015 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. İncelenen son bölüm ise 30 Ağustos 2021 tarihinde yayınlanmıştır (İbi, 2024). Bütün bölümler incelendiğinden herhangi bir örnekleme ihtiyaç duyulmamıştır. Çizgi filmin yayımlanan 104 bölümü sosyal paylaşım sitesi Youtube'da yer alan İbi isimli sayfadan takip edilip ve incelenmiştir.

4.3. Araştırma Verilerinin Toplanması, Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırmada 104 bölümden oluşan 'İbi' çizgi dizisinin 104 bölümlük senaryosuna ilişkin elde edilen dokümanlar ve görsel materyaller betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Toplanan verilerin analizi ve raporlanması araştırmacılar için zorlu bir süreçtir. Araştırmacılar, nitel araştırmalarda nicel araştırmalara nazaran daha yaratıcıdır, esnek davranabilir, çeşitlilik sağlayabilir. Araştırma kapsamında kullanılan başlıca analiz yöntemi olan betimsel analiz elde edilen verilerin araştırma amacına göre temalar kapsamında özetlenip araştırmacı tarafından yorumlanmasını içerir. Görüşme ya da gözlem sonuçlarını çarpıcı ve etkileyici bir şekilde aktarabilmek için doğrudan alıntılar sıkça kullanılır. Bu türün amacı elde edilen buluları sistematize edip araştırma amacı doğrultusunda yorumlayarak okuyucuya aktarmaktır. Betimlenen bilgi ve bulgular neden sonuç ilişkisi çerçevesinde incelenir, bazı sonuçlar elde edilir. Betimsel analizin dört aşaması vardır. Bunlar "betimsel analiz için çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması" olarak sıralanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Çalışma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti devlet televizyonu TRT'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanmış ve tekrarları televizyon ve dijital platformlarda yayımlanmaya devam eden İbi çizgi dizisi incelenmiştir. Çizgi dizide anlatılan hikâye şu şekildedir: Her Baldiyarlı kendi serüvenini yaşamak için hayatı boyunca en az bir kere Baldiyar topraklarını dolaşıp keşfeder. İbi de on yaşına girince, en yakın arkadaşı ve dostu Tosi ile Baldiyar'ı keşif yolculuğuna çıkar. Serüven seven Hoppa ve Pumba da onlarla birliktedir. İbi ve arkadaşları, karşılaştıkları sorunları çözerken matematik ile fen bilgilerini ve problem çözme yeteneklerini kullanarak eğlenceli ve pratik çözümler üretirler. Böylelikle çocuklara, matematiğin ve bilimin günlük yaşamın her yerinde var olduğunu da hissettirirler. Aynı zamanda arkadaşlık, cesaret, çaba ve emek ile yılmazlık değerleri ön plana çıkarılmaktadır. Çizgi dizi çocuklar tarafından çokça sevilmiş izlenmesi yüksek bir Türk yapımıdır. Senaryoda milli kültürümüzün unsurlarına sıkça yer verilmiştir.

Barutcu ve Açık'ın (2018) çalışmasında deyimler temalara ayrılmak suretiyle değerlendirilerek milli kültüre etkileri tartışılmıştır. Çalışmada tespit edilen temel temalar ruh hallerini ortaya koyan, başarılı olma durumunu işaret eden, olumsuz durum/olayların ifadesi, olumlu durum/olayların ifadesi ve Türk kültür yapısını temsil eden şeklinde beş tema üzerinden deyimlerin milli kültüre etkisi tartışılmıştır.

Ruh hallerini ortaya koyan temada işlenen deyimler ile Türk insanının farklı ruhsal durumlar karşısında nasıl tepki verdiğini göstermesi ve duygusal yönünün tayin edilebilmesi amaçlanmıştır (Barutcu ve Açık, 2018).

Başarılı olma durumunu işaret eden tema ile çocuğun çalışmanın ve azmin önemine binaen ait olduğu toplumu tanıması amaçlanmaktadır (Barutcu ve Açık, 2018).

Olumlu ve olumsuz durum/olayların ifadesi temaları ile Türk insanının olay ve kişiler karşısında nasıl bir tavır sergilediğinin tespit edilmesini amaçlamaktadır (Barutcu ve Açık, 2018).

Türk kültür yapısını temsil eden deyimler ise geri planda var olan hikâyeleri ile anlatılıp pekiştirilerek Türk kültürünü ve sahip olduğu değerleri doğrudan ifade etmesi ve gelecek nesillere aktarması bağlamında önemlidir (Barutcu ve Açık, 2018). Ayrıca çalışma ile doğrudan ilişkili olması ve dolaylı yollardan ziyade direkt bir şekilde Türk kültür yapısını yansıttığı gözlemlendiğinden çalışmanın odak noktası olan tema Türk kültür yapısını temsil eden deyimlerdir.

Araştırmanın bu bölümünde İbi çizgi dizisinde yer alan millî kültür unsurlarına ait bulgular alt problemlere göre ele alınmış, bulgulara dayalı yorum ve açıklamalara yer verilmiştir.

5.1. Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Bağlamında Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında İbi çizgi dizisinin 8 sezonluk 104 bölümü incelenmiş ve her bölümde kullanılan deyimler tespit edilmiştir.

Aşağıda birinci sezon bölümlerinde kullanılan deyimlerin sayıları ve sırasıyla bölümlerde kullanılan deyimler ile kullanılma zamanlarına ilişkin tablolar verilmiştir.

Tablo 2

Birinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
1	4
2	13
3	16
4	12
5	9
6	12
7	7
8	10
9	12
10	7
11	6
12	15
13	12

Birinci sezon bölümlerinde toplam 135 tane deyim kullanılmıştır.

Tablo 3

Birinci Bölüm- Serüven Başlıyor

ZAMAN	DEYİM
2:01	Baldiyar varmış (Dünya varmış)
4:47	Dört ayak üstüne düşmek
11:52	Korktuğu başına gelmek
12:31	Paha biçilmez

> Eski Türkler yanında; Türkiye Türkleri başta olmak üzere Altay, Yakut, Başkurt, Kazak-Kırgız, Karaçay-Malkar, Azerbaycan, Bulgaristan ve Makedonya Türkleri gibi Türk boyları ve akraba topluluklarının halkbilimi ürünlerinde de dört sayısının yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımların büyük ölçüde Türk mitolojisinden ve İslâm dininden kaynaklanan kabullere, inanışlara dayandığı tespit edilmektedir (Durbilmez, 2009).

Dört sayısı kültürümüzce önem atfedilen sayılardandır. Din kültür unsuru ve örf-adet kültür unsuru bağlamında bakıldığında "dört ayak üstüne düşmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

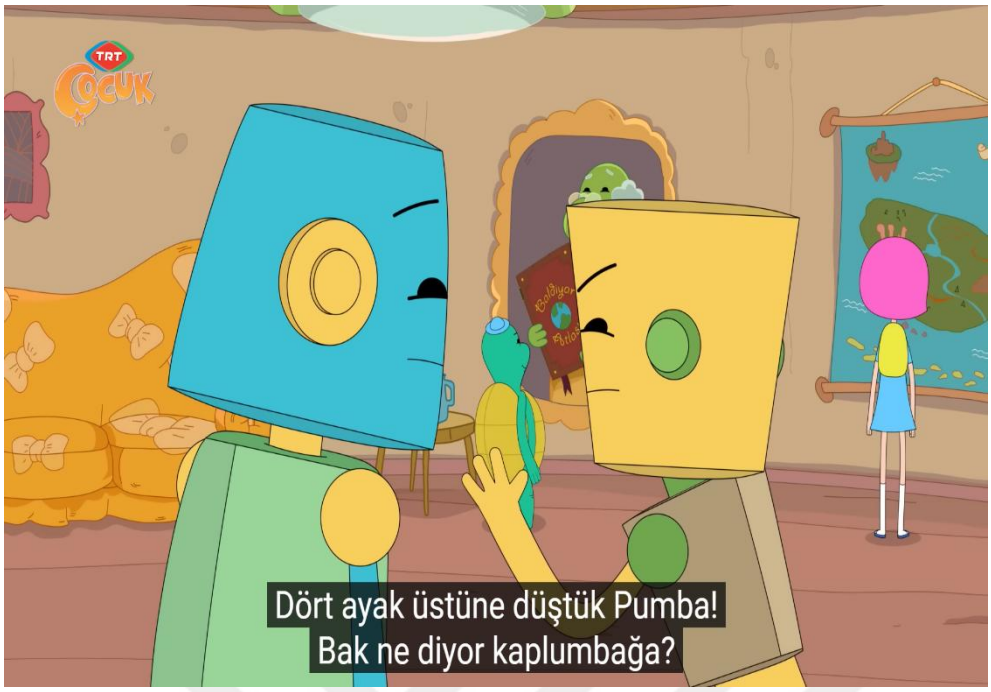

Şekil 2. Fotoğraf

Tablo 4
İkinci Bölüm- Sinirli Orman

ZAMAN	DEYİM
1:39	Karşı koymak
3:08	İşe yaramak
3:13	Göz atmak
3:44	Kafa yormak
4:41	Cesaret vermek
6:38	Arkada bırakmak
7:29	İşe yaramak
8:56	Mantık yürütmek
9:18	Arkasından atlı kovalamak
10:18	Ucuz atlatmak
10:56	Bir şey karıştırmak
11:00	Başının çaresine bakmak
11:27	Karış karış gezmek

Hayatı hep mücadele içerisinde geçen Türk insanı cesaretli olmak ve düşmana karşı kahramanlık göstermek zorundaydı. Hayat şartları onları hep başarmaya, kazanmaya, ideale ulaşmak için de kahramanlık göstermeye zorluyordu. Toplum içerisindeki yerlerini gösterdikleri kahramanlıklar belirliyordu. Devlet sistemi içerisinde ilk siyasi birliği oluşturan boyun başına geçebilmenin,

> yani bey olabilmenin yollarından biri cesaretli olmaktı. Zaten boy beyleri cesareti, mali kudreti ve doğruluğu ile tanınmış kişiler arasından seçilerek iş başına geliyorlardı (Kafesoğlu 1989: 219).

"Karşı koymak" deyimi TDK (2024) sözlüğünde boyun eğmemek şeklinde tanımlanmıştır. Türk insanı tarihi boyunca esarete karşı koymuştur. Zamanla anlam daralarak çoğunlukla spor müsabakalarında rakibe karşı verilen mücadeleler için kullanılsa da Türk insanının özelliklerine atıf yapılmaktadır. "Karşı koymak" deyimine spor kültür unsuru bağlamında bakıldığında milli kültür unsuru bulunmaktadır.

> Eski Türk devletleri oluşumlarının temel unsurları bakımından kendine özgü bir yapı oluşturmaktadırlar. Bu devletlerin oluşumunda dört temel unsur bulunmaktadır. Bunlar halk, istiklal, ülke ve Kanun'dur. Halk, boyların bir araya gelmesiyle oluşmuş olup, devleti oluşturan unsurlardan birisidir. Eski Türk halkı disiplin, özgür düşünce, cesaret, kahramanlık, sözünde durma, geçmişe bağlılık ve vatan sevgisiyle kendini kanıtlamıştır (Durmuş, 2008).

Türk kültüründe cesaret devlet yönetiminde gerekli görülen hasletlerdendir. Devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "cesaret vermek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Şekil 3. Fotoğraf

Not: At, Türk kültüründe doğrudan yer alan, Türk milletinin değerleri arasında yer alır. Buna benzer olarak kırk sayısı ve ok-yay kavramları da milli kültürü doğrudan yansıtır (Barutcu ve Açık, 2018).

Kültür unsurlarından örf ve adetler bağlamında bakıldığında at Türk milletinin kutsallarındandır. Bu yüzden "arkasından atlı kovalamak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Aynı zamanda at ilk Türk devletlerinde Türk milletinin savaşçı kişiliğinde yanında yer alan yegâne hayvanlardandır. Askerlik kültür unsuru bağlamında bakıldığında "arkasından atlı kovalamak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 5
Üçüncü Bölüm- Kunkun Köyü

ZAMAN	DEYİM
1:08	Zamanı gelmek
1:22	İş düşmek
1:36	Kafasına takılmak
2:51	Şansa bırakmak
4:19	Elinde olmamak
4:47	Fırsat bulmak
4:50	İlgi çekmek
5:28	Aklı başına gelmek
5:48	Ucuz atlatmak
6:47	Ortaya çıkmak
7:14	Güveni boşa çıkarmak
9:03	Üstesinden gelmek
9:16	Kafası karışmak
9:57	Eğlence katmak
12:30	Paha biçilmez
12:31	Ele geçirmek

Türkler Orhun yazıtlarından da anlaşıldığı üzere zaman ve mekâna ayrı bir önem vermektedirler ve bunları hayatlarının merkezine alırlar. Türklerin hayatındaki zaman algısında yaşadıkları kültür çevresinin çok büyük etkisi olmuştur. Özellikle başlangıçta yaşadıkları bozkır kültür çevresinde insanın insanla, insanın hayvanla ve tabiatla vermiş olduğu mücadele yaylaktan kışlığa, kışlaktan yaylağa yapılan yorucu göçler Türk insanını zaman belirlemeye yöneltmiştir. Türklerin bu göçebe ruhu, doğayla olan ilişkilerini ve kültürlerini oldukça derinden etkilemiştir.

> Göç mevsimlere göre olmakta ve bu anlamda her mevsimde insanlar doğa ile farklı bir ilişki içerisine girmektedirler. Eski Türkler'de zaman ile ilgili kavramlara ilk olarak Göktürk yazıtlarında rastlanmaktadır. Eski Türkler'de zaman anlayışı bağlamında onların kullandıkları "On İki Hayvanlı Türk Takvimi"nden bahsetmek gerekir. Bu takvim Türkler tarafından bazen tek başına bezen de diğer milletlerin takvimiyle mezcedilerek kullanılmıştır. Yıl hesabında güneşin esas alındığı, on iki yıllık daimî bir devirden ibaret olan On İki Hayvan Takvimi'nde yıllar hayvan adlarıyla anılmaktadır (Topakkaya, 2021).

Bir milletin zamanı anlamak ve tayin etmek amacıyla takvim icat etmesi önemli bir bilimsel faaliyettir. Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zamanı gelmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Kasapoğlu Çengel (2020) çalışmasında Kutadgu Bilig adlı eseri incelemiştir. Eser, devletin üst kademesinin "akıl ve bilgi" sahibi olması gerekliliğinden bahseder. Öyle ki yöneticileri temsil eden kişilere bu özellikler atfedilmiştir. Bu özellikler (adalet, baht, akıl, akıbet) temsil eden şahısların (Kün Togdı, Ay Toldı, Ögdülmiş, Odgurmış) ortak özelliğidir.

Kutadgu Bilig yönetim ve devlet anlayışını açıklayan, mesnevi tarzında, aruzla yazılmış bir siyasetname ve sanat eseridir.

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "aklı başına gelmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 6

Dördüncü Bölüm- Kütüphane Şehri Sobo

ZAMAN	DEYİM
1:40	Başa gelmek
3:50	Kafa yormak
4:20	Ele geçirmek
4:51	Dikkatinden kaçmak
7:02	Kafası karışmak
8:21	Sabırlı olmak
8:51	İşe yaramak
9:03	Hafife almak
9:53	Bir şey karıştırmak
10:36	Emanet etmek
11:16	Yola koyulmak
12:28	Uyku tutmamak

Ahlak kültür unsuru bağlamında değerlendirildiğinde "sabır", kültürümüzce tavsiye edilen bir insani beceridir. Bu yüzden "sabırlı olmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"Biz emaneti göklere, yerküreye ve dağlara teklif ettik, ama onlar bunu yüklenmek istemediler, ondan korktular ve onu insan yüklendi. Kuşkusuz insan çok zalim, çok bilgisizdir" (Diyanet İşleri Başkanlığı [DİB], 2024).

Not: Ahzâb Suresi- 72. Ayet

https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Ahz%C3%A2b-suresi/3605/72-73-ayet-tefsiri (Erişim tarihi:01.09.2024)

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emanet", kültürümüzde insana atfedilir, önem ve değer verilir, başkaca manalarda hayatımıza anlam katar. Bu yüzden 'emanet etmek' deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Şekil 4. Fotoğraf

Tablo 7
Beşinci Bölüm- Kütüphane Şehri Sobo 2

ZAMAN	DEYİM
1:00	Göz atmak
1:40	Karış karış gezmek
2:26	Gözü keskin
5:20	Değer vermek
8:32	Paha biçilmez
10:06	Bir şey karıştırmak
10:45	İştahı kapanmak
12:02	Kafa yormak
12:16	Ele geçirmek

Çizgi dizinin "Kütüphane Şehri Sobo 2" isimli beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 8

Altıncı Bölüm- Baldiyar Üçgeni

ZAMAN	DEYİM
1:32	Gözden kaçırmak
1:47	Hesaba katmak
2:05	Başına iş açmak
3:07	Siniri bozulmak
4:25	Ödünç almak
5:20	İyi iş çıkarmak
6:43	Aklı almamak
10:05	Kazdığı kuyuya kendisi düşmek
11:02	Kulağa hoş gelmek
11:40	Dikkat çekmek
11:44	Ele geçirmek
12:27	Ders almak

TDK (2024) tanımına göre ders almak, bir olaydan deneyim kazanmak, ibret almaktır. Ahlak kültür unsuru bağlamında bakıldığında "ders almak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "aklı almamak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 9

Yedinci Bölüm- Baldiyar Üçgeni 2

ZAMAN	DEYİM
3:01	Dikkat çekmek
5:26	Yolunu bulmak
5:50	Aksilik çıkmak
10:20	Ucuz atlatmak
11:40	Ele geçirmek
12:12	Gözden kaçırmak
12:20	Kafa karıştırmak

Çizgi dizinin "Baldiyar Üçgeni 2" isimli yedinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 10

Sekizinci Bölüm- Su Altı Şehri Vagu

ZAMAN	DEYİM
4:40	Yol aramak
4:45	Paniğe kapılmak
5:22	Cesaret vermek
5:36	Ele geçirmek
6:00	Hayran kalmak
6:12	Gözlerine inanamamak
6:57	Üstesinden gelmek
11:11	Meydan okumak
12:12	Paha biçilmez
12:13	Ele geçirmek

Türk kültüründe "cesaret" devlet yönetiminde gerekli görülen hasletlerdendir. Devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "cesaret vermek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 11

Dokuzuncu Bölüm- Su Altı şehri Vagu 2

ZAMAN	DEYİM
0:55	Göründüğü gibi olmamak
1:11	Keyif çatmak
1:30	Bir bildiği olmak
2:44	Ciddiye almak
3:09	İşe yaramak
5:49	Ele geçirmek
6:05	Yolunu bulmak
9:59	Fırsat kaçırmak
11:34	Karış karış gezmek
12:07	Baldiyar varmış (Dünya varmış)
12:29	Paha biçilmez
12:30	Ele geçirmek

Mevlâna kültürümüzce önemli şahsiyetlerdendir. Öğretileri ile hem kendi zamanında hem de sonrasında yaşamış insanların hayatına dokunmuştur.

Mevlana'nın yedi öğüdü herkesçe bilinen, ahlaki erdemlerin bir listesi olarak kabul edilir. Bu yedi öğüt şöyle sıralanabilir:

Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.

Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.

Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.

Hoşgörülükte deniz gibi ol.

Ya olduğun gibi görün ya göründüğün gibi ol (Yaran, 2007).

Anlaşıldığı üzere göründüğü gibi olmak kültürümüzde ahlaki olarak önemli bir erdemdir. Ahlak kültür unsuru bağlamında bakıldığında "göründüğü gibi olmamak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Şekil 5. Fotoğraf

Not: Göründüğü gibi olmamak olumsuz bir karakter özelliğini yansıtan kalıplaşmış bir ifadedir. Çocukların içinde bulunduğu ve ferdi olduğu toplumu her yönüyle tanıması açısından bu ifadelere aşina olması önemlidir (Barutcu ve Açık, 2018).

Tablo 12

Onuncu Bölüm- Yanardağ Şehri Piru

ZAMAN	DEYİM
2:00	Lafa tutmak
5:03	Baldiyar varmış (Dünya varmış)
6:30	Akıl edememek
10:41	Başının çaresine bakmak
12:24	Peşine düşmek
12:38	Paha biçilmez
12:39	Ele geçirmek

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "akıl edememek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 13

On Birinci Bölüm- Yanardağ Şahri Piru 2

ZAMAN	DEYİM
3:29	Ortadan kaybolmak
5:16	Gözden kaçırmak
7:28	İyi iş çıkarmak
10:52	Ders vermek
11:43	Hakkından gelmek
12:16	Elinden kurtulmak

Hakk/Hak kelimesi kültürümüzde yaygın bir dini inanç olan İslam inancına göre "Allah'ın ismi, sabit, kesin, vacip, pay, adalet, mal, diriliş, delil, doğru bilgi, Kur'an, İslam" gibi manalarda sıkça kullanılmaktadır. En yaygın ve özel kullanımı ise "hikmetin gereğine göre eşyayı var eden Allah'u Teala" için kullanıldığı anlamdır. Yunus Suresi 10. Ayette "Hak mevlaları olan Allah'a döndürülürler" şeklinde karşımıza çıkar (Şeker, 2009).

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "hakkından gelmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Ahlak kültür unsuru bağlamında bakıldığında "ders vermek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 14

On İkinci Bölüm- Çöl Şehri Didabe

ZAMAN	DEYİM
1:31	Bir taşla iki kuş vurmak
1:54	Ele geçirmek
2:13	Hesaba katmak
3:52	Bir taşla iki kuş vurmak
4:46	Zaman kaybetmek
5:30	Cesaretini toplamak
5:42	Keyfi yerine gelmek
9:14	Bir şeyler karıştırmak
9:30	Bir taşla iki kuş vurmak
10:37	Bir taşla iki kuş vurmak
10:54	Bir taşla iki kuş vurmak
12:02	Yola koyulmak
12:13	Ele geçirmek
12:25	Paha biçilmez
12:26	Ele geçirmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "cesaretini toplamak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Şekil 6. Fotoğraf

Şekil 7. Fotoğraf

Şekil 8. Fotoğraf

Tablo 15

On Üçüncü Bölüm- Çöl Şehri Didabe 2

ZAMAN	DEYİM
2:53	Karış karış gezmek
3:04	Yol göstermek
8:45	Ortaya çıkmak
9:27	Ele geçirmek
9:50	Elinden kaçırmak
10:12	Ele geçirmek
10:18	Kucağına düşmek
10:20	Ele geçirmek
10:32	Ele geçirmek
11:50	Fırsatı kaçırmak
12:12	Peşine düşmek
12:20	Elinden bir şey gelmemek

Çizgi dizinin "Çöl Şehri Didabe 2" isimli on üçüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 16

İkinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
14	9
15	7
16	4
17	5
18	6
19	3
20	6
21	5
22	1
23	2
24	4
25	6
26	3

İkinci sezon bölümlerinde toplam 61 deyim kullanılmıştır.

Tablo 17

On dördüncü Bölüm- Dodo'nun İzinde

ZAMAN	DEYİM
1:56	Er geç
3:01	Peşine düşmek
3:15	Peşine düşmek
4:01	Emanet etmek
4:20	Ele geçirmek
9:05	Ne pahasına olursa olsun
9:06	Emanet etmek
11:05	Tehlikeye atmak
11:18	Yola koyulmak

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emanet", kültürümüzde insana atfedilir, önem ve değer verilir, başkaca manalarda hayatımıza anlam katar. Bu yüzden "emanet etmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 18

On Beşinci Bölüm- Balon Köyü

ZAMAN	DEYİM
1:24	Gözünü dört açmak
2:14	Yoluna girmek
2:54	Dikkat çekmek
4:01	Ele geçirmek
8:15	Emanet etmek
10:05	İşe yaramak
10:20	Yer yarılıp içine girmek

Dört sayısı kültürümüzce önem atfedilen sayılardandır. Din kültür unsuru ve örf-adet kültür unsuru bağlamında bakıldığında "gözünü dört açmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emanet", kültürümüzde insana atfedilir, önem ve değer verilir, başkaca manalarda hayatımıza anlam katar. Bu yüzden "emanet etmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 19

On Altıncı Bölüm- Sarp Kayalıklar

ZAMAN	DEYİM
4:54	Ortaya çıkmak
7:13	Emanet etmek
12:05	Peşine düşmek
12:06	Elinden kaçırmak

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emanet", kültürümüzde insana atfedilir, önem ve değer verilir, başkaca manalarda hayatımıza anlam katar. Bu yüzden "emanet etmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 20

On Yedinci Bölüm- Suphuba Teleskobu

ZAMAN	DEYİM
4:47	Açık etmek
7:07	Dalga geçmek
7:08	Gözünü dört açmak
7:55	Ele geçirmek
12:10	Kulaklarına inanamamak

Dört sayısı kültürümüzce önem atfedilen sayılardandır. Din kültür unsuru ve örf-adet kültür unsuru bağlamında bakıldığında "gözünü dört açmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 21

On Sekizinci Bölüm- Dev Ağaçlar Ormanı

ZAMAN	DEYİM
1:08	Gözlerine inanamamak
2:08	Elini çabuk tutmak
3:51	Elinden kaçırmak
7:22	Alt üst olmak
9:39	Elini çabuk tutmak
13:03	Kulak vermek

Çizgi dizinin "Dev Ağaçlar Ormanı" isimli on sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Şekil 9. Fotoğraf

Tablo 22
On Dokuzuncu Bölüm- Kuzey Şifahanesi

ZAMAN	DEYİM
2:16	Göz atmak
4:45	Yolunda gitmek
12:20	Elinden kaçırmak

Çizgi dizinin "Kuzey Şifahanesi" isimli on dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 23

Yirminci Bölüm- Kikoba Bataklığı

ZAMAN	DEYİM
2:26	Huzuru kaçmak
7:04	Ümitsizliğe kapılmak
8:39	Emanet etmek
10:53	Elinden kaçırmak
12:01	Umutsuzluğa kapılmak
12:36	Küplere binmek

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emanet", kültürümüzde insana atfedilir, önem ve değer verilir, başkaca manalarda hayatımıza anlam katar. Bu yüzden "emanet etmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Şekil 10. Fotoğraf

Not: Çizgi dizinin bu bölümünde kullanılan "küplere binmek" deyimi hem gerçek anlamı ile hem de mecaz anlamı ile kullanılmıştır. Türk dilinin ve kullanımının zenginliğinin anlaşılması bakımından önemlidir.

Tablo 24
Yirmi Birinci Bölüm- Taş Ustası

ZAMAN	DEYİM
2:22	Meraktan çatlatmak
3:12	Anca beraber kanca beraber
10:39	Baldiyar varmış (Dünya varmış)
12:11	Gözü tutmamak
12:55	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 25
Yirmi İkinci Bölüm- Guma Ormanı

ZAMAN	DEYİM
5:15	Çetin ceviz çıkmak

Çizgi dizinin "Guma Ormanı" isimli yirmi ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 26
Yirmi Üçüncü Bölüm- Maden Şehri Kattu

ZAMAN	DEYİM
2:03	Elinden kaçırmak
11:44	Sözünü tutmak

Düşünce soyuttur fakat bir isim veya eyleme tutunarak gözle görülür elle tutulur bir hal alır, somutlaşır. Kültürümüzde "söz" bir eylemin karşılıklı bir antlaşmaya dönüşmeden hemen öncesidir (Özçamkan, 2013).

Verildiğinde tutulacağına inanılır ve karşılıklı güvene dayanır. En bilinen şekliyle evlenmek isteyen çiftlerin birbirlerine aileleri huzurunda verdikleri güvencedir ve kültürümüzce "söz merasimi" olarak anılır. Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında "sözünü tutmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 27

Yirmi Dördüncü Bölüm- Gippa Dağları

ZAMAN	DEYİM
2:22	Elinden geleni yapmak
8:01	Yolunu kaybetmek
10:25	Elinden kaçırmak
12:35	Emin olmak

Hz. Muhammed'in hayatı ile ilgili Kur'an dışı kaynaklarda pek çok güvenilir özellikleri zikredilmiştir. O, peygamberliği öncesinde bile dürüstlüğü ve güvenilirliği ile tanınırdı. Peygamberliği öncesi kavmi arasında dürüstlük ve güvenilirliği sebebiyle el-Emîn diye çağırılırdı (İbn. Hişâm'dan aktaran Akdemir, 2018).

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında "emin olmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 28

Yirmi Beşinci Bölüm- Maku Bahçeleri

ZAMAN	DEYİM
1:41	Gözü kapalı (bulmak)
3:06	Gözlerine inanamamak
4:30	Başına iş açmak
8:49	Elinden kurtulmak
9:07	Üstesinden gelmek
9:16	Elinden geleni yapmak

Çizgi dizinin "Maku Bahçeleri" isimli yirmi beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Şekil 11. Fotoğraf

Not: Bu minvaldeki deyimler ile çalışmanın ve azmetmenin başarılı olmak için gerekliliği vurgulanırken, ait olduğu toplumu ileri taşımanın önemi de hissettirilmektedir (Barutcu ve Açık, 2018).

Tablo 29

Yirmi Altıncı Bölüm- Bulut şehri Gökada

ZAMAN	DEYİM
4:28	Zaman kaybetmek
7:18	Kafa yormak
9:51	Üstesinden gelmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 30

Üçüncü Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
27	5
28	2
29	1
30	0
31	1
32	1
33	2
34	0
35	1
36	2
37	0
38	2
39	0

Üçüncü sezon bölümlerinde toplam 17 deyim kullanılmıştır.

Tablo 31

Yirmi Yedinci Bölüm- Bulut Şehri Gökada 2

ZAMAN	DEYİM
4:09	Fırsat kollamak
4:23	Göze almak
8:04	Yarı yolda bırakmak
8:05	Başının çaresine bakmak
9:19	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 32

Yirmi Sekizinci Bölüm- Altın Adası

ZAMAN	DEYİM
2:02	Başını döndürmek
4:59	Başına iş açmak

Çizgi dizinin “Altın Adası” isimli yirmi sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 33
Yirmi Dokuzuncu Bölüm- Orman Adası

ZAMAN	DEYİM
7:39	Başının çaresine bakmak

Çizgi dizinin “Orman Adası” isimli yirmi dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Çizgi dizinin “Pasta Adası” isimli otuzuncu bölümünde deyim kullanılmamıştır.

Tablo 34
Otuz Birinci Bölüm- Gemi Adası

ZAMAN	DEYİM
2:44	İşe koyulmak

Çizgi dizinin “Gemi Adası” isimli otuz birinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 35
Otuz İkinci Bölüm- Çiçek Adası

ZAMAN	DEYİM
1:11	Gözden kaybetmek

Çizgi dizinin “Çiçek Adası” isimli otuz ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 36
Otuz Üçüncü Bölüm- Buz Adası

ZAMAN	DEYİM
2:28	Zaman kaybetmek
2:41	Hesaba katmak

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Çizgi dizinin "Oyuncak Adası" isimli otuz dördüncü bölümünde deyim kullanılmamıştır.

Tablo 37
Otuz Beşinci Bölüm- Kömür Adası

ZAMAN	DEYİM
3:55	İşe koyulmak

Çizgi dizinin "Kömür Adası" isimli otuz beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 38
Otuz Altıncı Bölüm- Cam Adası

ZAMAN	DEYİM
1:12	İçini ısıtmak
4:06	Gözleri kamaşmak

Çizgi dizinin "Cam Adası" isimli otuz altıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Çizgi dizinin "Makine Adası" isimli otuz yedinci bölümünde deyim kullanılmamıştır.

Tablo 39

Otuz Sekizinci Bölüm- Kaktüs Adası

ZAMAN	DEYİM
7:37	Kafası karışmak
4:06	Gözleri kamaşmak

Çizgi dizinin "Kaktüs Adası" isimli otuz sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Çizgi dizinin "Bilgi Adası" isimli otuz dokuzuncu bölümünde deyim kullanılmamıştır.

Tablo 40

Dördüncü Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
40	4
41	1
42	2
43	1
44	2
45	5
46	1
47	1
48	2
49	1
50	3
51	4
52	5

Dördüncü sezon bölümlerinde toplam 32 deyim kullanılmıştır.

Tablo 41

Kırkıncı Bölüm- Bilgi Adası 2

ZAMAN	DEYİM
1:29	Elini çabuk tutmak
3:20	Baldiyar varmış (Dünya varmış)
4:25	Üstesinden gelmek
9:34	Elini çabuk tutmak

Çizgi dizinin "Bilgi Adası 2" isimli kırkıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Şekil 12. Fotoğraf

Not: "… düşünüp taşınmak, elinden iş gelmek, kafa patlatmak, kafa yormak, şıp diye anlamak, üstesinden gelmek, kolları sıvamak, leb demeden leblebiyi anlamak, şıp diye bulmak/bilmek, işe koyulmak, oyunu önde götürmek gibi deyimlerle çocuğa çalışmanın ve azmin önemiyle ilişkili olarak başarılı olma durumu işaret ederken, ait olduğu toplumu tanıması açısından önem arz etmektedir" (Barutcu ve Açık, 2018).

Tablo 42
Kırk Birinci Bölüm- Zaman Adası

ZAMAN	DEYİM
5:33	İş başa düşmek

Çizgi dizinin "Zaman Adası" isimli kırk birinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 43
Kırk İkinci Bölüm- Hava Gemisi

ZAMAN	DEYİM
9:29	Umudunu kaybetmek
9:33	Üstesinden gelmek

Çizgi dizinin "Hava Gemisi" isimli kırk ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 44
Kırk Üçüncü Bölüm- Bulut İstasyonu

ZAMAN	DEYİM
1:12	İyi iş çıkarmak

Çizgi dizinin "Bulut İstasyonu" isimli kırk üçüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 45
Kırk Dördüncü Bölüm- Issız Kale

ZAMAN	DEYİM
1:32	Tadını çıkarmak
10:25	Üstesinden gelmek

Çizgi dizinin "Issız Kale" isimli kırk dördüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 46
Kırk Beşinci Bölüm- Kelebek Ormanı

ZAMAN	DEYİM
6:10	Boşa gitmek
6:29	Vakit kaybetmek
7:03	Zamanı daralmak
7:08	İşe koyulmak
10:27	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "vakit kaybetmek", "zamanı daralmak" ve "zaman kaybetmek" deyimlerinde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 47
Kırk Altıncı Bölüm- Hurda Kasabası

ZAMAN	DEYİM
11:48	Gözden kaybolmak

Çizgi dizinin "Hurda Kasabası" isimli kırk altıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 48
Kırk Yedinci Bölüm- Sisli Köy

ZAMAN	**DEYİM**
1:30	Göz atmak

Çizgi dizinin "Sisli Köy" isimli kırk yedinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 49
Kırk Sekizinci Bölüm- Dağ Laboratuvarı

ZAMAN	DEYİM
2:41	Yolunda gitmek
10:39	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 50
Kırk Dokuzuncu Bölüm- Işıldayan Ağaçlar

ZAMAN	DEYİM
7:27	İşe yaramak

Çizgi dizinin "Işıldayan Ağaçlar" isimli kırk dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 51
Ellinci Bölüm- Boru Şehri

ZAMAN	DEYİM
1:48	Karar vermek
5:44	Gözlerine inanamamak
10:31	İş başa düşmek

Çizgi dizinin "Boru Şehri" isimli ellinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 52
Elli Birinci Bölüm- Yeryüzü Kapısı

ZAMAN	DEYİM
0:59	Yolunda gitmek
3:08	Başı dertte olmak
3:40	Kafası karışmak
7:52	Kafası karışmak

Çizgi dizinin “Yeryüzü Kapısı” isimli elli birinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 53
Elli İkinci Bölüm- Dikey Şehir

ZAMAN	DEYİM
2:16	Üstesinden gelmek
2:21	Aklı kalmak
5:47	Gözden kaçırmak
10:40	Aklına gelmek
10:53	Kafası karışmak

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında “aklına gelmek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 54
Beşinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
53	5
54	2
55	2
56	5
57	11
58	2
59	6
60	3
61	2
62	2
63	3
64	1
65	2

Beşinci sezon bölümlerinde toplam 46 deyim kullanılmıştır.

Tablo 55
Elli Üçüncü Bölüm- Lunapark

ZAMAN	DEYİM
2:51	Zaman kaybetmek
7:13	İşe koyulmak
8:37	Gözlerine inanamamak
8:49	Elinden kaçırmak
11:03	Peşine düşmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 56
Elli Dördüncü Bölüm- Müze Binası

ZAMAN	DEYİM
2:13	Gözlerine inanamamak
7:06	Tam üstüne basmak

Çizgi dizinin "Müze Binası" isimli elli dördüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 57
Elli Beşinci Bölüm- Şehir Serası

ZAMAN	DEYİM
6:05	Akılda tutmak
10:24	Verdiği sözü tutmak

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "akılda tutmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında "verdiği sözü tutmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 58

Elli Altıncı Bölüm- Teleferik Kulesi

ZAMAN	DEYİM
0:51	Ele geçirmek
1:33	Elinden kaçırmak
4:31	Ele geçirmek
9:20	Ele geçirmek
10:33	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 59

Elli Yedinci Bölüm- Eski Depo

ZAMAN	DEYİM
0:51	İzini kaybetmek
3:09	Zaman kaybetmek
4:02	Aklı karışmak
8:26	Kafası karışmak
8:55	Peşine düşmek
9:29	Zaman kaybetmek
9:34	Zaman kaybetmek
9:47	Peşine düşmek
10:09	Kafası karışmak
10:11	Kendine gelmek
10:16	Kendine gelmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "aklı karışmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 60

Elli Sekizinci Bölüm- Kitap Sokağı

ZAMAN	DEYİM
3:43	Güç katmak
7:37	Başa çıkmak

Çizgi dizinin “Kitap Sokağı” isimli elli sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 61
Elli Dokuzuncu Bölüm- Isı Merkezi

ZAMAN	DEYİM
2:24	Ters gitmek
2:35	İş çevirmek
3:40	Ortalık karışmak
4:42	Umutsuzluğa kapılmak
5:27	Bir taşla iki kuş vurmak
6:22	Peşine düşmek

Çizgi dizinin “Isı Merkezi” isimli elli dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 62
Altmışıncı Bölüm- Büyük Banka

ZAMAN	DEYİM
3:56	Göz atmak
4:22	Akıl vermek
8:15	Gözden kaçırmak

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında “akıl vermek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 63
Altmış Birinci Bölüm-Spor Salonu

ZAMAN	DEYİM
3:56	Başına iş açmak
4:22	İşe yaramak

Çizgi dizinin “Spor Salonu” isimli altmış birinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 64
Altmış İkinci Bölüm- Çocuk Parkı

ZAMAN	DEYİM
1:51	Yol göstermek
11:33	Ağzından kaçmak

Çizgi dizinin “Çocuk Parkı” isimli altmış ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 65
Altmış Üçüncü Bölüm- Eski Madenler

ZAMAN	DEYİM
1:12	Göz atmak
1:51	Yolunu kaybetmek
6:30	Vakit kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında “vakit kaybetmek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 66
Altmış Dördüncü Bölüm- Zaman Adasına Dönüş

ZAMAN	DEYİM
10:33	Karnı zil çalmak

Çizgi dizinin “Zaman Adasına Dönüş” isimli altmış dördüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 67

Altmış Beşinci Bölüm- Büyük Toplantı

ZAMAN	DEYİM
9:26	Sözünde durmak
11:20	Uyku tutmamak

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında "sözünde durmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 68

Altıncı Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
66	2
67	4
68	4
69	1
70	4
71	0
72	5
73	3
74	1
75	2
76	2
77	3
78	1

Altıncı sezon bölümlerinde toplam 32 deyim kullanılmıştır.

Tablo 69

Altmış Altıncı Bölüm- Tatil Zamanı

ZAMAN	DEYİM
2:12	Tadını çıkarmak
6:20	Kendi kazdığı çukura düşmek

Çizgi dizinin "Tatil Zamanı" isimli altmış altıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Şekil 13. Fotoğraf

Not: “Bununla birlikte bireyin yaşadığı olumlu duygu durumları da koltukları kabarmak, gün doğmak, ağzı kulaklarına varmak, gözleri ışıldamak, içini bir sevinç kaplamak, yüzünde güller açmak, tadını çıkarmak, can atmak deyimleriyle temsil edilmektedir” (Barutcu ve Açık, 2018).

Tablo 70

Altmış Yedinci Bölüm- Yüzen Kasaba

ZAMAN	DEYİM
5:27	Başını derde sokmak
5:29	Söz vermek
6.18	Ucuz atlatmak
7:31	Gözünü korkutmak

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında “söz vermek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 71

Altmış Sekizinci Bölüm- Rüzgâr Çiftliği

ZAMAN	DEYİM
3:20	Göz atmak
3:26	Başına iş açmak
7:36	İşe koyulmak
9:19	Dilden dile dolaşmak

Çizgi dizinin "Rüzgâr Çiftliği" isimli altmış sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 72

Altmış Dokuzuncu Bölüm- Yayla Kampı

ZAMAN	**DEYİM**
8:38	Tadını çıkarmak

Çizgi dizinin "Yayla Kampı" isimli altmış dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 73

Yetmişinci Bölüm- Kardan Adam Olimpiyatları

ZAMAN	**DEYİM**
4:34	Meydan okumak
6:07	Meydan okumak
6:48	Saygı duymak
10:36	İyi iş çıkarmak

Çizgi dizinin "Kardan Adam Olimpiyatları" isimli yetmişinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Çizgi dizinin "Müzik Okulu" isimli yetmiş birinci bölümünde deyim kullanılmamıştır.

Tablo 74
Yetmiş İkinci Bölüm- Kazı Alanı

ZAMAN	DEYİM
1:42	Gözlerine inanamamak
1:56	Zaman kaybetmek
2:39	Gözden kaybolmak
10:40	Hayali suya düşmek
10:54	Elinden kaçırmak

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 75
Yetmiş Üçüncü Bölüm- Yeraltı Kütüphanesi

ZAMAN	DEYİM
3:08	Hoşuna gitmek
5:57	Başı dertte olmak
6:56	Aklında tutmak

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "aklında tutmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 76
Yetmiş Dördüncü Bölüm- Vaha Şehri

ZAMAN	DEYİM
3:28	Gözden kaybolmak

Çizgi dizinin "Vaha Şehri" isimli yetmiş dördüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 77

Yetmiş Beşinci Bölüm- Falez Limanı

ZAMAN	DEYİM
6:32	İşe yaramak
8:47	Başına iş gelmek

Çizgi dizinin "Falez Limanı" isimli yetmiş beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 78

Yetmiş Altıncı Bölüm- Sonsuzluk Adası

ZAMAN	DEYİM
8:14	Başı dertte olmak
10:29	Başını derde sokmak

Çizgi dizinin "Sonsuzluk Adası" isimli yetmiş altıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 79

Yetmiş Yedinci Bölüm- Sisli Deniz

ZAMAN	DEYİM
8:44	Hayali suya düşmek
9:43	İşe koyulmak
10:32	Üstesinden gelmek

Çizgi dizinin "Sisli Deniz" isimli yetmiş yedinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 80

Yetmiş Sekizinci Bölüm- Saklı Kapı

ZAMAN	DEYİM
1:42	Gözlerine inanamamak

Çizgi dizinin "Saklı Kapı" isimli yetmiş sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 81

Yedinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
79	3
80	9
81	5
82	4
83	4
84	4
85	3
86	6
87	1
88	4
89	2
90	5
91	2

Yedinci sezon bölümlerinde toplam 52 deyim kullanılmıştır.

Tablo 82

Yetmiş Dokuzuncu Bölüm- Saklı Kapı 2

ZAMAN	DEYİM
2:50	Gözlerine inanamamak
3:44	Gözlerine inanamamak
6:09	Gözleri dolmak

Çizgi dizinin “Saklı Kapı 2” isimli yetmiş dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 83
Sekseninci Bölüm- Dusona Kıtası

ZAMAN	DEYİM
3:11	Küçük düşürmek
4:03	Meydan okumak
5:24	Kulaklarına inanamamak
5:38	Elinden geleni yapmak
6:54	Ders vermek
6:57	İşe koyulmak
6:59	Zamanı daralmak
8:00	Kafası karışmak
8:26	Hayal kırıklığına uğramak

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında “zamanı daralmak” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 84
Seksen Birinci Bölüm- Runma Kıtası

ZAMAN	DEYİM
1:02	Oradan oraya savrulmak
2:57	Gözlerine inanamamak
7:50	Dikkat dağıtmak
10:15	İyi iş çıkarmak
11:25	Emin ellerde olmak

Din kültür unsuru bağlamında bakıldığında “emin ellerde olmak” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 85

Seksen İkinci Bölüm- Umbo Kıtası

ZAMAN	DEYİM
1:09	İşe yaramak
2:20	Başının çaresine bakmak
9:52	Zaman kazanmak
12:30	İşe koyulmak

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kazanmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 86

Seksen Üçüncü Bölüm- Zaman Adası'nda Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
2:25	Gözlerine inanamamak
4:11	Başının çaresine bakmak
8:50	Gözlerine inanamamak
9:06	Sözünü tutmak

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında "sözünü tutmak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 87

Seksen Dördüncü Bölüm- Sobo'da Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
3:45	İşe koyulmak
4:25	Başa çıkmak
9:09	İşe yaramak
9:57	Gözlerine inanamamak

Çizgi dizinin "Sobo'da Kargaşa" isimli seksen dördüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 88

Seksen Beşinci Bölüm- Yüzen Kasabada Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
1:29	Elinden geleni yapmak
5:47	Avucunun içi gibi bilmek
9:48	İyi iş çıkarmak

Çizgi dizinin "Yüzen Kasabada Kargaşa" isimli seksen beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 89

Seksen Altıncı Bölüm- Vagu Gölünde Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
6:08	Yerle bir etmek
6:30	Gözden geçirmek
6:54	Aklı başına gelmek
7:24	Hafife almak
9:31	Elinden geleni yapmak
9:44	Zaman kaybetmek

Sanat kültür unsuru ve devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "aklı başına gelmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 90

Seksen Yedinci Bölüm- Robon Şehrinde Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
10:39	Başının çaresine bakmak

Çizgi dizinin "Robon Şehrinde Kargaşa" isimli seksen yedinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 91

Seksen Sekizinci Bölüm- Gökada'da Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
4:40	Zaman kaybetmek
6:03	Dikkatini dağıtmak
10:22	Oltaya düşmek
10:56	Zaman kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 92

Seksen Dokuzuncu Bölüm- Piru Ekspresinde Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
5:43	Kafayı çalıştırmak
8:08	Göze almak

Çizgi dizinin "Piru Ekspresi'nde Kargaşa" isimli seksen dokuzuncu bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 93

Doksanıncı Bölüm- Didabe Şehrinde Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
4:33	İşe yaramak
4:15	Hafife almak
6:12	Ele geçirmek
6:57	Başına bir şey gelmek
11:58	Gözünden kaçmak

Çizgi dizinin "Didabe Şehrinde Kargaşa" isimli doksanıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 94

Doksan Birinci Bölüm- Bilgi Adasında Kargaşa

ZAMAN	DEYİM
5:43	Kafayı çalıştırmak
8:08	Göze almak

Çizgi dizinin "Bilgi Adasında Kargaşa" isimli doksan birinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 95

Sekizinci Sezon Bölümlerinde Kullanılan Deyim Sayıları

BÖLÜM	DEYİM SAYISI
92	5
93	2
94	6
95	3
96	5
97	6
98	3
99	2
100	9
101	6
102	2
103	10
104	17

Sekizinci sezon bölümlerinde toplam 76 deyim kullanılmıştır.

Tablo 96

Doksan İkinci Bölüm- Bilgi Adasında Kargaşa 2

ZAMAN	DEYİM
2:28	Alt üst olmak
4:08	Tıkır tıkır
5:54	Hafife almak
8:28	İşe yaramak
10:58	Yola koyulmak

Çizgi dizinin "Bilgi Adasında Kargaşa 2" isimli doksan ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 97

Doksan Üçüncü Bölüm- Saklı Kıtanın Gizemleri

ZAMAN	DEYİM
2:58	Lafı uzatmak
5:55	Er geç

Çizgi dizinin "Saklı Kıtanın Gizemleri" isimli doksan üçüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 98

Doksan Dördüncü Bölüm- Büyük Sürpriz

ZAMAN	DEYİM
2:22	Cesaretini kırmak
2:43	Cesaret vermek
4:47	Ayak uydurmak
7:02	Keyfini çıkarmak
8:05	İyi iş çıkarmak
8:58	Kuş gibi uçmak

Türk kültüründe cesaret devlet yönetiminde gerekli görülen hasletlerdendir. Devlet anlayışı kültür unsuru bağlamında bakıldığında "cesaret vermek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 99

Doksan Beşinci Bölüm- Eve Dönüş

ZAMAN	DEYİM
2:26	Hoş karşılamak
5:16	Tehlike doğurmak
5:30	Yarı yolda bırakmak

Çizgi dizinin "Eve Dönüş" isimli doksan beşinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 100

Doksan Altıncı Bölüm- Doğum Günü

ZAMAN	DEYİM
2:22	Kulak vermek
4:19	Başının altından çıkmak
5:18	Ele geçirmek
6:08	Gözlerine inanamamak
8:32	Gözlerine inanamamak

Çizgi dizinin "Doğum Günü" isimli doksan altıncı bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 101

Doksan Yedinci Bölüm- Umut Adası

ZAMAN	DEYİM
2:41	Kendine hâkim olmak
2:49	Ucuz atlatmak
4:40	Kafa yormak
6:37	İşini ciddiye almak
9:00	Rüyada görse inanamamak
9:55	İyi iş çıkarmak

Çizgi dizinin “Umut Adası” isimli doksan yedinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 102
Doksan Sekizinci Bölüm- Uzayda Tehlike

ZAMAN	DEYİM
6:38	Eli kolu bağlı (olmak)
8:36	Elinden geleni yapmak
10:13	Meraktan çatlamak

Çizgi dizinin “Uzayda Tehlike” isimli doksan sekizinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 103
Doksan Dokuzuncu Bölüm- Fısıltılı Orman

ZAMAN	DEYİM
8:38	Zaman kaybetmek
10:05	Elinden kaçırmak

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında “zaman kaybetmek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 104

Yüzüncü Bölüm- Saklı Kıta

ZAMAN	DEYİM
4:24	Uyku tutmamak
4:32	Başının çaresine bakmak
5:22	Gözlerine inanamamak
7:21	Hataya düşmek
7:51	Bir yolunu bulmak
8:13	Gözü tutmamak
8:16	Avucunun içi gibi bilmek
8:24	Yola koyulmak
10:00	Gökte ararken yerde bulmak

Çizgi dizinin "Saklı Kıta" isimli yüzüncü bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 105

Yüz Birinci Bölüm- Poga Kulesi

ZAMAN	DEYİM
0:56	Uyku tutmamak
2:21	Fırsat bulmak
3:51	Gözlerine inanamamak
6:05	Zaman kaybetmek
7:37	Yol bulmak
10:39	Şansı yaver gitmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında "zaman kaybetmek" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 106

Yüz İkinci Bölüm- Sırlar Dağı

ZAMAN	DEYİM
1:32	Gözlerine inanamamak
3:13	Elinden geleni yapmak

Çizgi dizinin “Sırlar Dağı” isimli yüz ikinci bölümünde kullanılan deyimler herhangi bir milli kültür unsuru ile doğrudan bağdaşmamaktadır. Bu yüzden çizgi dizinin bu bölümünde milli kültür unsuru bulunmamaktadır.

Tablo 107
Yüz Üçüncü Bölüm- Bora’yla Karşılaşma

ZAMAN	DEYİM
2:08	Yola çıkmak
4:03	Zaman kaybetmek
5:13	İşe yaramak
5:35	Hafife almak
7:07	Gökte ararken yerde bulmak
7:37	Gözlerine inanamamak
7:46	Fırsat vermek
10:10	Gurur duymak
10:21	Söz vermek
10:35	Vakit kaybetmek

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında “zaman kaybetmek” ve “vakit kaybetmek” deyimlerinde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında “söz vermek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Tablo 108

Yüz Dördüncü Bölüm- Serüven Bitiyor

ZAMAN	DEYİM
2:31	Haber almak
2:58	Umudunu kaybetmek
4:20	Karar vermek
4:24	Karşı çıkmak
4:35	Gönlünü almak
4:52	Kulak misafiri olmak
5:05	Karar vermek
5:16	Boş kalmak
6:08	Başına iş açmak
6:13	Müjde vermek
6:47	Aklına gelmek
7:02	Işık tutmak
8:02	Söz vermek
8:19	Tam zamanında (gelmek)
10:36	Üstesinden gelmek
10:53	Söz vermek
11:07	Başa çıkmak

> Türkçenin anlam dünyasında özel değer yüklenen bir gösterge olan gönül, türkülerde, hikmetlerde, dualarda, şiirlerde, romanlarda, öykülerde kısacası sözün dünyasında her alanda, her söylemde sıkça kullanılmıştır. Bu bakımdan gönül, Türkçenin olduğu her yerde var olan bir gösterge niteliği taşımaktadır. Kavram alanına bakıldığında, gönül sözcüğünün Türkçede duygusal kavramlaştırmaya en uygun sözcüklerin başında geldiği, en çok duygu değeri taşıyan bağdaştırma ve birleşik fiillerin bu sözcükle oluşturulduğu sonucuna ulaşılmaktadır: Gönül almak, gönül vermek, gönül görmek, gönül kırmak, gönül eylemek, gönül yapmak, gönül avutmak, gönülden geçmek, gönüllü olmak, gönül bağlamak, gönül çekmek, gönül dağlamak, gönül yıkmak, gönlü bulanmak, gönül yakmak, gönül eğlendirmek, gönül çalmak, gönlü tutulmak, gönlünü kaptırmak, gönlü elvermemek, gönül aldatmak, gönül koymak…
>
> Bütün bu kullanımlar göstermektedir ki Türk insanı, evreni diliyle biçimlendirirken onu tanımlamayı gözüyle, kavramlaştırmayı ise gönlüyle gerçekleştirmiştir. Ayrıca gönül sözcüğünün Türkçede yabancılaşma eğilimini karşıtlayan bir benliğinin olduğu da görülmektedir. Gönül, Türkçenin tarihi boyunca zaman zaman görülen sözcükte yabancılaşma eğilimine her dönemde karşı bir duruş gerçekleştirmiş ve varlığını güçlü bir şekilde devam ettirmiştir (Güven, 2018).

Dil kültür unsuru ve folklor kültür unsuru bağlamında bakıldığında "gönlünü almak" deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Bilim kültür unsuru bağlamında bakıldığında “tam zamanında gelmek” deyimlerinde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

Örf ve adetler kültür unsuru bağlamında bakıldığında “söz vermek” deyiminde milli kültür unsuru bulunmaktadır.

5.2. İbi Çizgi Dizisinde Tespit Edilen UNESCO 2023 Yılı Aralık Ayı İtibariyle Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde Bulunan Milli Kültür Unsurları

Çizgi dizi kapsamında izlenen bölümlerde UNESCO tarafından 2023 yılı Aralık ayı itibariyle Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde bulunan otuz unsurdan dört tanesine rastlanmıştır.

1. Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)

Şekil 14. İbi çizgi dizisinin 18. bölümünde yer alan Geleneksel Türk Okçuluğu fotoğraf karesi

Okçuluğun yegâne materyalleri olan ok ve yay insanlık için en eski çağlardan bu yana kullanılan silahlardandır. Türk milleti için ise önemli bir savaş materyali olmasının yanı sıra

siyasi, sosyal ve hukuki bir sembol, kültürel bir yapı taşıdır. Bu denli yoğun kültürel etkilerinin olmasının sebepleri arasında ok ve yaya yüklenen manevi anlamlar önem arz etmektedir. Yay devleti ve devletin yöneticisini temsil ederken ok ise yöneticiye olan bağlılığı ve bağlanan tebaayı temsil etmektedir. İslamiyet öncesinde Türk töresinin uygulandığı törenlerde çocukların küçük yaşlarda yarışmalara katılması söz konusudur. Bunun dışında ise okçuluk, öncelikle bir savaş sanatı olarak günlük hayatta yerini ve anlamını bulmuştur. Türklerin İslamiyet'i kabulünün ardından ise kutsal kitaptaki bazı ayetlerin okçulukla ilişkilendirilmesi ve Peygamber'in okçulukla ilgili sözleri süregelen geleneğin devamlılığını ve gelişmesini perçinlemiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra önem verilen bir dal olmasına rağmen zamanla sekteye uğrasa da son yıllarda açılan birçok kulüp ile geleneksel Türk okçuluğu bir spor olarak yaşatılmaktadır (Metin, Ramazanoğlu, Dalkılıç ve Dalbudak, 2018).

2. Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği (2022)

Şekil 15. İbi çizgi dizisinin 21. bölümünde yer alan Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği fotoğraf karesi

Yaşadığımız coğrafyada taşın inşa etme amaçlı olarak kullanımı Neolitik döneme uzanır. Türkler tarafından ise bu malzeme ile ağırlıklı olarak anıt ve mezarlık yapılmıştır. Ahlat'ın, Türkiye'de taş işçiliğinin önemli bir merkezi olmasındaki başlıca faktör ham maddeye olan yakınlığıdır. Zira Van Gölü çevresi kaynak olarak zengindir. Mevcut birçok yapı da Ahlat taşı ile inşa edilmiştir. Orta çağdan beri önemini koruyan ve ilerleyen bu zanaat 1700'lü yıllar itibariyle gerileme yaşamış, günümüzde Türk milli kültürünün karakteristik bir unsuru olmasına rağmen yok olma tehlikesi ile de karşı karşıyadır. Bunun sebepleri olarak sektörün kullanılan materyal ve teknikler bağlamında modernizasyonu ile taş işçiliğine yönelik algı ve anlamın değişmesi sayılabilir. Tüm olumsuzluklara rağmen Ahlatlı ustalar bu zanaatı yaşatma çabasını sürdürmektedir (Davulcu, 2015). Çizgi dizide geçen sahneler ve anlatım da geleceğimizin teminatı çocuklarımızın dimağlarında bir iz bırakılması açısından önemlidir.

3. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020).

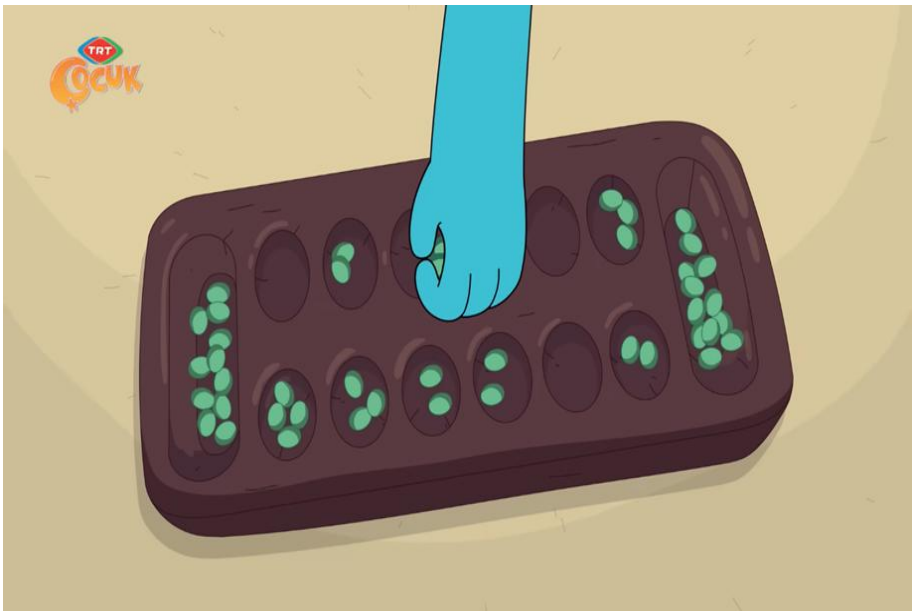

Şekil 16. İbi çizgi dizisinin 34. bölümünde yer alan Mangala oyununa dair fotoğraf karesi

Şekil 17. İbi çizgi dizisinin 34. bölümünde yer alan Mangala oyununa dair fotoğraf karesi

Türk milleti milli kültür unsurlarını zekâ ve strateji oyunları da dâhil çeşitli şekillerde geleceğe aktarmıştır. Döneminde unutulması istemeyen olay ve olgular masumane bir şekilde ince ince çocuk oyunlarında işlenmiştir (Gümüş vd., 2021). Mangala hareket etmek demektir. Oyun kendisine has bir tahta üzerinde karşılıklı altı tane toplam on iki kuyu ve her iki oyuncunun taşlarını toplayacağı kendisine ait büyük hazneyle, kırk sekiz taşla ve yöreden yöreye değişebilen nüanslarla oynanır. Oyuncular kurnazlık, direnç gösterme, sağduyu, önden hamleyi kestirme ve stratejik çözümlemeler yapma gibi yeteneklere sahip olmalıdır. Sürekli bu oyunu oynayan bireylerin dikkat ve odaklanma sürelerinin arttığı, teknik ve taktik geliştirmeler yapabilen, stratejik düşünebilen, olayları kestirebilen, sosyal beceriler ve ince motor becerileri gelişmiş analiz etme, hafıza güçlendirme, özgüven yetileri kazanmış oldukları gözlenmiştir. Tüm bunların yanında yenilgi karşısında vakar sahibi bir tavır sergilemeyi, kurallara uyma becerisi edinen, başarmak için sebat içerisinde planlı ve programlı bir çalışmanın önemini kavramayı sağlar. Hunlar, Sakalar, Göktürkler, Karahanlılar, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde sarayda hanedan üyeleri tarafından da oynanan savaş, zekâ ve strateji oyunudur. Türklerin baba ocağını terk etmeme geleneğinden çift yapma kuralı ile Türk inanç ve devlet sistemi ikili anlayışına kadar milli kültürümüzden

birçok unsuru yansıtmaktadır. Ekonomik ve ulaşılabilir olması toplumun her kesimine hitap edebilmesini sağlamıştır (Kul, 2018).

4. İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi (Afganistan, Azerbaycan, İran, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2022).

Şekil 18. İbi çizgi dizisinin 45. bölümünde yer alan Geleneksel İpek Böcekçiliği fotoğraf karesi

İpek böceğinin 'bombyx mori' türü, kozalar örer. Bu kozalar işlenerek lifler elde edilir. Elde edilen bu liflere ise "ipek" denir. Dünyada toplam liflerin yalnızca ‰ 1,75'i ipektir. Buna rağmen kıymetli olması sebebiyle ekonomiye katkısı önemli boyuttadır. Anadolu ipek böceği ile milattan sonra 552 senesinde tanışmıştır. Sonrasında İpek Yolu güzergahı önemli ticaret merkezleri konumuna geldiğinden Bursa ve çevresi ipeği işleme ve ticaretini yapmada önemli merkezler olmuştur. 1500'lü yıllar itibariyle ipekböceği yetiştirme ve ipekli kumaş üretimi ülke ekonomisine belirgin katkılar sağlamıştır. Şimdilerde ülkemiz bu milli kültür unsurumuz için uygun koşullara sahip olsa da birtakım sebeplerle ipekböceği yetiştiriciliği bakımından potansiyelinin altındadır (Atav ve Namırtı, 2011). Devlet tarafından eğitimler düzenlenerek farkındalık ve bilinç artırılıp iş kurmak isteyenlere maddi ve manevi olarak destek olunarak milli kültüre katkı sağlanabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Değişim ve gelişimin hızla sürdüğü bu çağda milli kültürümüzü gelecek nesillere aktarmak büyük bir önem arz etmektedir. Bunun için çocuk eğitimi alanında yapılan her türlü çalışmada milliliğin vurgulanması gerekmektedir. Okullarda verilen eğitim dışında modern zamanın önemli bir aktarım ve paylaşım aracı olan medya çalışmalarında da milli özelliklerin yer almasına dikkat edilmelidir. Çocuk eğitimi ve çocuklar söz konusu olduğunda ilk akla gelen unsurlardan olan çizgi filmlerin ilk aşamasından çocuklara ulaştığı son ana kadar büyük bir titizlik ve özenle hazırlanması önemlidir. Bu bağlamda millî kültür unsurları TRT Çocuk kanalında yayınlanan İbi çizgi dizisinde detaylı olarak incelenmiştir. Araştırma neticesinde şu sonuçlar elde edilmiştir: İbi çizgi dizi serisinin tamamını oluşturan 104 bölümünün incelendiği bu araştırma sonucunda her bölümde farklı geçme sıklıklarına sahip toplam 67 tane millî kültür unsuruna yer verildiği tespit edilmiştir. Bunların 63 tanesi deyimlerde tespit edilmişken 4 tanesi ise UNESCO tarafından 2023 yılı Aralık ayı itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde bulunan otuz milli kültür unsurundan oluşmaktadır. Çalışma kapsamındaki araştırma soruları ve cevapları ise aşağıda açıklandığı şekildedir.

“İbi” Çizgi Dizisinde Deyimlerin Yer Alma Sıklığı

Her biri 13 bölümden oluşan 8 sezonda (104 bölüm) yalnızca 5 bölümde deyim kullanılmamıştır. Bunlar olay akışının hızlandığı bölümler olarak tanımlanabilir: 30, 34, 37, 39 ve 71 bölümler.

“İbi” Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Bağlantılı Olduğu Milli Kültür Unsurları

Tablo 109

Deyimler ve Bağlantılı Oldukları Kültür Unsurları-Milli Kültür Unsurları

Bölüm	Deyim	Kültür Unsuru	Milli Kültür Unsuru
1	Dört Ayak Üstüne Düşmek	Din Ve Örf-Adet	Dört Sayısı
2	Karşı Koymak	Spor	Karşı Koyma Durumu
2	Cesaret Vermek	Devlet Anlayışı	Cesaret
2	Arkasından Atlı Kovalamak	Örf-Adet Ve Askerlik	At
3	Zamanı Gelmek	Bilim	Zaman
3	Aklı Başına Gelmek	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
4	Sabırlı Olmak	Ahlak	Sabır
4	Emanet Etmek	Din	Emanet
6	Ders Almak	Ahlak	Ders Çıkarma
6	Aklı Almamak	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
8	Cesaret Vermek	Devlet Anlayışı	Cesaret
9	Göründüğü Gibi Olmamak	Ahlak	Göründüğü Gibi Olma
10	Akıl Edememek	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
11	Hakkından Gelmek	Din	Hakk
11	Ders Vermek	Ahlak	Ders Çıkarma
12	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
12	Cesaretini Toplamak	Devlet Anlayışı	Cesaret
14	Emanet Etmek	Din	Emanet
15	Gözünü Dört Açmak	Din Ve Örf-Adet	Dört Sayısı
15	Emanet Etmek	Din	Emanet
16	Emanet Etmek	Din	Emanet
17	Gözünü Dört Açmak	Din Ve Örf-Adet	Dört Sayısı
20	Emanet Etmek	Din	Emanet
21	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
23	Sözünü Tutmak	Örf-Adet	Söz Merasimi
24	Emin Olmak	Din	Peygamber Sıfatı
26	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
27	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
33	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
45	Vakit Kaybetmek	Bilim	Zaman
45	Zamanı Daralmak	Bilim	Zaman
45	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
48	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
52	Aklına Gelmek	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl

53	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
55	Akılda Tutmak	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
55	Verdiği Sözü Tutmak	Örf-Adet	Söz Merasimi
56	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
57	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
57	Aklı Karışmak	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
60	Akıl Vermek	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
63	Vakit Kaybetmek	Bilim	Zaman
65	Sözünde Durmak	Örf-Adet	Söz Merasimi
67	Söz Vermek	Örf-Adet	Söz Merasimi
72	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
73	Aklında Tutmak	Sanat Ve Devlet Anlayışı	Akıl
80	Zamanı Daralmak	Bilim	Zaman
81	Emin Ellerde Olmak	Din	Peygamber Sıfatı
82	Zaman Kazanmak	Bilim	Zaman
83	Sözünü Tutmak	Örf-Adet	Söz Merasimi
86	Aklı Başına Gelmek	Sanat ve Devlet Anlayışı	Akıl
86	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
88	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
94	Cesaretini Kırmak	Devlet Anlayışı	Cesaret
99	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
101	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
103	Zaman Kaybetmek	Bilim	Zaman
103	Söz Vermek	Örf-Adet	Söz Merasimi
103	Vakit Kaybetmek	Bilim	Zaman
104	Gönlünü Almak	Dil ve Folklor	Gönül Sözcüğü
104	Tam Zamanında Gelmek	Bilim	Zaman
104	Söz Vermek	Örf-Adet	Söz Merasimi

Çizgi dizide kullanılan toplam deyim sayısı 451 iken deyimlerin 63 tanesi milli kültür unsuru barındırmaktadır. Deyimlerin çağrıştırdığı genel kültür unsurları ve kültürümüze has milli kültür unsurları gösterilmektedir. Toplam 45 bölümde milli kültür unsuru barındıran deyimlere rastlanmıştır.

Çizgi dizinin 54 bölümünde deyimler kullanılmış olsa da kullanılan deyimler milli kültür unsurları arasında doğrudan bağlantı bulunamamıştır.

İbi çizgi dizisinde UNESCO tarafından 2023 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde bulunan otuz milli kültür unsurundan 4 tanesinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar:

Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile Ortak Dosya) (2020), Geleneksel Türk Okçuluğu (2019), Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği (2022), İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel

Üretimi (Afganistan, Azerbaycan, İran, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2022).

“İbi” Çizgi Dizisinde Geri Planda Kalan Milli Kültür Unsurları

Çizgi dizide kullanılan deyimlerde dil, din, bilim, sanat, örf-adet, folklor, ahlak, devlet anlayışı, askerlik ve spor kültür unsurları sıklıkla rastlanmaktadır.

İdeoloji, tarih, hukuk, basın-yayın ve kitap, ziraat ve ekonomi kültür unsurları geri planda kalmıştır.

UNESCO tarafından 2023 yılı aralık ayı itibariyle Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’nde bulunan otuz milli kültür unsurundan geri planlar ise şunlardır:

Meddahlık Geleneği (2008), Mevlevi Sema Törenleri (2008), Âşıklık Geleneği (2009), Karagöz (2009), Nevruz (2009), Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010), Alevi-Bektaşi Ritüeli Semah (2010), Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010), Geleneksel Tören Keşkeği (2011), Mesir Macunu Festivali (2012), Türk Kahvesi ve Geleneği (2013), Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014), İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katrıma, Jupka, Yufka (2016), Geleneksel Çini Sanatı (2016), Bahar Bayramı Hıdırellez (2017), Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (2018), Minyatür Sanatı (2020), Hüsn-i Hat, Türkiye’de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı (2021), Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü (2022), Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği (2022), Tezhip/Tazhib/Zarhalkori/Tezhip/Naqqoshlik (2023), İftar/Eftari/İftar/İftor ve Sosyo-Kültürel Gelenekleri (2023), Balaban/Mey Zanaatkârlığı ve İcra Sanatı (2023), Sedef Kakma İşçiliği (2023), Islık Dili (2017), Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgi, Yöntem ve Uygulamalar (2023).

6.1. Öneriler

1. Millî kültür unsurlarının aktarımı ile millî değer öğretimi açısından bir kaynak olarak "İbi" çizgi filminden yararlanılabilir.
2. Çizgi filmlerde millî kültürü yansıtan yerli yapımlar artırılarak çocuk izleyicilere kendi kültürümüzü anlatan alternatif çizgi filmler sunulabilir.
3. Millî kültürümüzü oluşturan kavramlardan biri de dilin ürünlerinden olan deyimlerdir ve "İbi" çizgi dizisinde deyimlere yer verilmiştir Çizgi filmlerde kültürümüzün taşıyıcısı sözlü ürünlere (atasözü, deyim, tekerleme, bilmece gibi) yer verilme sıklığı artırılmalıdır.
4. Çizgi dizinin devam serileri planlanırken geri planda kalan milli kültür unsurlarının senaryo içerisinde yer alması sağlanabilir. Böylelikle çizgi dizide, "milli kültür unsurları" bağlamında bir bütünlük sağlanabilir.
5. Devam bölümleri olan "Galaktik Serüven" serisi ve sinema filmi "İbi: Doğu Ekspresinin Gizemi" milli kültür unsurları yönünden incelenebilir.

KAYNAKLAR

Akdemir, F. (2018). Kur'an bağlamında peygamberlerin sıfatları. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(1), 51-84.

Atav, R. & Namırtı, O. (2011). İpek liflerinin dünü ve bugünü. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, *1*(3), 112-119.

Aydın, B. (2018). *Türkiye'de çocuk televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin çocukluğa etkisi üzerine bir içerik analizi* (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Barutcu, T. & Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *Bilig*, (86), 183-209.

Baş, S. Y. & Halaç, H. (2021). Rafadan Tayfa 2: Göbeklitepe animasyon filminin yerel kültürel ögeler ve Göbeklitepe arkeolojik alanına ilişkin unsurlar bağlamında değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, *11*(2), 911-929.

Burger, J. M. (2016). *Kişilik*. Kaknüs.

Can, A. (1995). *Okul öncesi çocuklara yönelik televizyon programları içinde çizgi filmlerin çocukların gelişimine ve iletişimine etkileri* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi).

Çakır, M. (2014). *Görsel kültür ve küresel kitle kültürü*. Ütopya.

Çeçen, A. (1996). *Kültür ve politika (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Gündoğan.

Davulcu, M. (2015). Ahlat yöresi taş ustalığı geleneğinin somut olmayan kültürel miras açısından önemi ve yapı ustası Tahsin Kalender. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 3*(7), 48-80.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2024). https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Ahz%C3%A2b-suresi/3605/72-73-ayet-tefsiri sayfasından erişilmiştir.

Doğru, E. (2021). *Dilin derin devleti: deyimler*. Akdem.

Durbilmez, B. (2009). Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde dört sayısı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (52), 71-85.

Durmuş, İ. (2008). Eski Türk devletlerinin oluşumunun temel unsurları. *Gazi Türkiyat, 1*(2), 25-45.

Gökalp, Z. (2013). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Bilgeoğuz.

Gökalp, Z. (2020). *Türk medeniyeti tarihi*. Bilgeoğuz.

Güler, A., Akgül, S., & Şimşek, A. (2001). *Türklük bilgisi*. Ankara: Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu.

Gümüş, A., Gümüş, İ., Yudar, A., Aras, Z., & Sakarya, Ç. (2021). Gönül Dağı Sivrihisar'dan köçürme (kuyu/mangala) oyunları. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 4*(3), 47-86.

Güneş, S. (2001). *Medya ve kültür: sessiz yığınların kültürel intiharı*. Vadi.

Güngör, E. (1982). *Tarihte Türkler*. İstanbul: Ötüken.

Güven, A. Ş. (2018). Türkçede gönül kavramı ve kullanım alanı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (63), 227-242.

İbi Çizgi Dizisi Logo. (2020). https://tr.wikipedia.org/wiki/İbi#/media/Dosya:İbi_Logo.png sayfasından erişilmiştir.

İbi (2024). https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bi adresinden erişilmiştir.

İlhan, S. (1990). Atatürkçülük kültür unsurlarımızdan birisidir. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 6*(18), 459-472.

Kafesoğlu, İ. (1989). *Türk milli kültürü.* İstanbul: Boğaziçi.

Kafesoğlu, İ. (2013). *Türk milli kültürü. (35. Baskı).* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kasapoğlu Çengel, H. (2020). Türk kültüründe "akıl" ve "bilgi" üzerine öğütler: Balasagunlu Yûsuf'tan Semeyli Abay'a. *Milli Folklor, 16*(126), 184-197.

Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Bilig*, (34), 1-13.

Kul, M. (2018). Türk'ün strateji ve zekâ oyunu" mangala". *Electronic Turkish Studies, 13*(18).

Meriç, C. (2020). *Kültürden irfana*. İstanbul: İletişim.

Metin, S. N., Ramazanoğlu, F., Dalkılıç, M., & Dalbudak, İ. (2018). Geleneksel Türk okçuluğuna genel bakış. *ERPA 2018*, 429-434.

Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler. (1990). *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:46.* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Oruç, C., Tecim, E., & Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi, 15*(48), 281-297.

Özen, Y. (2014). Türk milli kültüründe değerler ve değerlerin milletleşmeye etkisi. *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7*(14), 59-87.

Sel, B. (2022). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programı kapsamında kültürel mirasın animasyon çizgi dizilerle aktarımı: bir Yörük hikâyesi Maysa ve Bulut. *Milli Eğitim Dergisi, 51*(236), 2969-3000.

Solmuş, T. (2016). *Çocuk psikolojisi ve çizgi filmler.* Ankara: Nobel Yaşam.

Şeker, S. (2009). *Kuran-ı Kerim'de Hakk kavramı.* (Yüksek Lisans Tezi). https://openaccess.firat.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11508/16434/227500.pdf?sequence=1 sayfasından erişilmiştir.

Topakkaya, A. (2021). Eski Türkler'de zaman. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (15), 17-22.

Türk Dil Kurumu. (2023). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu. (2024). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.

Özçamkan, G. (2013). Eylem-söz dönüşümünde ant. Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, 5(2), 1-6.

UNESCO Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Unsurları Miras Listesi. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu internet adresinden erişilmiştir.

Üzer, M. (2019). *Küçük Hezarfen çizgi filminde yer alan millî kültür, millî değer, millî kimlik unsurlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=HBpgI6NqdUbl6KnblKPCDw&no=O3wmDRnid9aV0OHBx-_APw adresinden erişilmiştir.

Vardarlıer, P. & Zafer, C. (2019). Medya ve toplum. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *22*(2), 355-361.

Yaman, H. (2023). Türkçe deyimlerde kültürel kodlar. World Language Studies (WLS), 3 (1): 1-17.

Yaran, C. S. (2007). "Mevlâna'nın yedi öğüdü": evrensel erdemler, kozmik temellendirmeler ve aidiyet meselesi. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, (16), 21-48.

Yıldırım, A. & Simsek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı: 1999-2013).* Ankara: Seçkin.

Yoğurtcu, M. (2024). *Çizgi filmlerde ve çocuk kitaplarında kültür aktarımı*. Doktora Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp adresinden erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Danışman Onayı

DANIŞMAN ONAYI

Ebru Bağlıca tarafından hazırlanan "İbi Çizgi Dizisinde Kullanılan Deyimlerin Milli Kültür Unsurları Açısından İncelenmesi" isimli tez çalışması tarafımca kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Şaban ÇETİN

(Eğitim Bilimleri, Gazi Üniversitesi)

EK 2. Türkçe Uzmanı Görüş Formu 1

1. Yazım Hataları:

- Bağlaçların Yazımı: “Da” ve “ki” bağlaçlarının bazı yerlerde bitişik yazıldığı görülüyor. Bağlaç olan “da” ve “ki” her zaman ayrı yazılmalıdır, bu özellikle kontrol edilmelidir.

2. Anlatım Bozuklukları:

- Karmaşık Cümleler: Tezde bazı cümleler gereksiz uzun ve karmaşık yapıda. Örneğin, “Öngörülmesi güç bir şekilde tüm dünyayı etkileyen küreselleşme dalgası milletlerin kendilerine ait olanı muhafazasını ve yaşatmasını oldukça zorlaştırmaktadır.” cümlesi daha kısa ve öz olmalıydı. “Küreselleşme, milletlerin kültürlerini korumasını zorlaştırmaktadır.” şeklinde sadeleştirilebilir.
- Zamir Kullanımı: Zamirlerin bazı yerlerde belirsiz kullanımı var. Örneğin, “Bu dünyanın hizmet ettiği kesim” ifadesinde, “bu dünya”nın ne olduğu tam olarak anlaşılmıyor. Zamirler daha net referanslar vermelidir.
- Tekrarlar: Aynı ifade ve kavramların tekrarı da metinde fark edilen bir problem. Örneğin, aynı deyimlerin farklı bölümlerde çok sık tekrarlandığı bölümler var. Bu tekrarların azaltılması, metnin akıcılığını artıracaktır.

4. Akademik Düzeyde İyileştirmeler:

- Deyimlerin Kullanımı: Deyimlerin milli kültür unsurlarıyla bağlantısı kurulurken, her deyim için aynı şablon kullanılmakta. Bu şablonun fazla tekrarlandığı, her deyim için biraz daha derinlemesine inceleme yapılabileceği görülüyor. Örneğin, deyimlerin yalnızca milli kültür unsurlarıyla bağlantısını kurmak yerine, sosyal ve tarihi boyutlarıyla da analiz edilebilir.
- Alt Başlıkların Belirginliği: Alt başlıklar daha net ayrılmalı ve her bir başlık altında belirli bir bütünlük sağlanmalı. Örneğin, bazı bölümlerde başlıklar arasındaki geçişler çok ani olabiliyor. Bu durumda başlıklar arası akış daha net yapılmalı.

5. Akademik Yapıya Uygunluk: Teziniz, akademik yazım standartlarına büyük ölçüde uygun. Başlık yapıları, bölümlerin mantıksal sırası ve tezde ele alınan konuların net bir şekilde belirtilmesi başarılı bir akademik çalışma yapısına işaret ediyor. Giriş, yöntem, bulgular ve sonuç gibi bölümler açık ve düzenli bir şekilde yerleştirilmiş.

6. Kapsamlı İnceleme: Tezde ele alınan konunun kapsamı geniş ve detaylı bir şekilde incelenmiş. "İbi" çizgi dizisi üzerinden milli kültür unsurlarının incelenmesi, kültürel çalışmalar açısından anlamlı bir yaklaşım. Bu, çocuk eğitimi ve medya ilişkisini derinlemesine ele alıyor ve geniş bir literatür taramasıyla destekleniyor.

7. Kaynak Kullanımı: Tezde referanslar ve kaynaklar dikkatli bir şekilde kullanılmış. İlgili çalışmaların ve önceki araştırmaların belirtilmesi, çalışmanızı daha sağlam temellere dayandırmış. Akademik çalışmalarda bu tutarlılık oldukça önemli.

8. Dil Kullanımı: Genel olarak sade ve anlaşılır bir dil kullanmışsınız. Bilimsel terimlerin yanı sıra okuyucunun kolayca takip edebileceği açıklamalar da mevcut. Özellikle "kültür unsurları"nı açıklarken verdiğiniz örnekler, konunun anlaşılmasını kolaylaştırıyor.

9. Görseller ve Tablolar: Metinde kullanılan görseller ve tablolar, inceleme yaptığınız bölümleri daha anlaşılır hale getirmiş. Bu, özellikle görsel medya çalışmalarında önemli bir katkıdır.

Sonuç olarak, tezinizin mevcut yapısı, akademik çalışmalar için sağlam bir temel oluşturuyor. Dil ve anlatım üzerinde yapılacak küçük düzenlemelerle tezinizin okunabilirliği ve akıcılığı daha da artacaktır. Akademik dilin tutarlılığını sağlamak ve anlatımı güçlendirmek için yapacağınız bu son dokunuşlar, çalışmanızı daha profesyonel ve etkileyici hale getirecektir. Bu iyileştirmeler, tezinize akademik dünyada daha fazla değer kazandıracaktır.

Emine Bilgin

Türkçe Öğretmeni

EK 3. Türkçe Uzmanı Görüş Formu 2

- Çalışma yazım ve dilbilgisi açısından değerlendirildiğinde niteliklidir.
- Anlam karmaşasına neden olacak ifadelere yer verilmemiştir.
- Günümüzde çocukların ev ortamında görsel medyayı takip ettiği dikkate alındığında çalışmanın günceli yakaladığı söylenebilir.
- Yazım yanlışı ve anlatım bozukluğu yapmamaya dikkat edilmiştir.
- Deyimlerin kültürel unsurlarla bağlantısı başarılı şekilde ele alınmıştır. Öne çıkan ve geri planda kalan milli kültür unsurları belirlenmiştir.
- Deyimlerin yer alma sıklıkları ayrıntılı şekilde belirtilmiştir.
- Akademik bir çalışma olmasının ötesinde Türkçe ve sınıf öğretmenlerine yol gösterici yönünden de bahsedilebilir.
- Konu başlıkları ve alt başlıkların yerleşimi mantıksal akışa uygundur.
- Deyimlerin ele alındığı sayfalarda çizgi dizinin ilgili bölümlerinden kesitlere yer verilmesi somutlaştırma açısından olumludur.
- Deyimler incelenirken sözlük anlamlarının yanı sıra toplumsal hayat ve Türk Tarihinden de ilgili örneklerle desteklenmesi çalışmanın niteliğini artırmaktadır.
- Deyimlerin milli kültür unsurlarıyla ilişkisi incelenirken ilgili milli kültür unsurları hakkında yapılmış çalışmalara atıf yapılmıştır. Örneğin; "dört ayak üstüne düşmek, gözünü dört açmak" deyimleri incelenirken Durbilmez(2009)'in "Türk Kültüründe ve Fütüvvet-namelerde Dört Sayısı" adlı makalesine atıfta bulunulmuştur.
- Çalışmadaki bazı cümleler sadeleştirilebilir.
- Deyimlerin milli kültür öğeleriyle ilişkisi ele alınırken aynı ifade ve kavramların sık kullanılmış olması göze çarpmaktadır.

Rıdvan BAĞLICA

Türkçe Öğretmeni

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…